

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1950

LETNIK VI. – L.

4–5

VSEBINA: Blažej Janko: DIBONOVA V ŠPIKU POZIMI / Konobelj Franc-Slovenko: NA STOLU / Krušič Janez: VZHODNA STENA STENARJA POZIMI / Zupan Ivan: NA BABJI ZOB / Bučer Ivan: NEKAJ O PLANINSKEM JEZIKU / Smolej Slavko: KRATEK SPREHOD MED NAŠE PLANINSKE CVETLICE / Župančič Uroš: SKOZI SNEŽENI ŽLEB NA VELIKO MARTULJSKO PONCO / Pregled dela alpinističnega odseka Jesenice / Župančič Uroš: Mesto GRS v slovenskem gorništvu / Blažej Anton: Planinski udarnik Ivan Šavli / Novi vzponi / K članku »Zimska soba na Staničevi koči« / Razgled po alpinističnem svetu / Blažej Anton st.: Zavetišče pod Špičko

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja 12krat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članki se pošiljajo na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica, II. provizorij, tel. 33-85 / Tu se urejujejo: reklamacije, naročila, naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska Celjska tiskarna v Celju / Letna naročnina znaša 150 din in se lahko plača tudi v dveh obrokih po 80 din / Tekoči račun revije pri Narodni banki 601-93603-22 / Spremembo naslova naj naročniki javijo na Upravo Planinskega Vestnika / Pri spremembi naslova javljajte prejšnji in novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami, da ne bo pomot.

OBISČITE

GOSTINSKA

PODJETJA

GLAVNEGA

M E S T A

LJUBLJANE

Restavracije:

Rio, Šelenburgova ulica z barom
Slavija, Gosposvetska cesta
Daj nam, Cankarjeva ulica
Činkole, Poljanska cesta

Kavarne:

Emona, Cankarjeva ulica
Evropa, Gosposvetska cesta
Nebotičnik, Gajeva 1 z barom
Tabor, Škofja ulica

Slaščičarna:

Volga, Cankarjeva ulica

Gostilne:

Figovec, Tyrševa cesta
Savica, Celovška cesta
Sekol, Pred Škofijo
Belokranjc, Florjanska ulica
Rožnik, Pot na Rožnik
Podrožnik, Pot na Rožnik
Ruski car, Mala vas 16, Ježica

Hotel:

Soča, Sv. Petra cesta

Prenočišča:

Pri starem Tišlerju (za prehodne goste)
Pri Belokranjcu, Florjanska ulica

Restavracije:

za usl. na potovanju: Tavčarjeva ulica 4
Stari Tišler, Kolodvorska ulica

DIBONOVA V ŠPIKU POZIMI

Težko mi postane vedno pri srcu, kadar se spomnim na Špik. Že leta 1908 so začeli alpinisti naskakovati njegovo mogočno severno ostenje, vendar je šele leta 1925 italijanski vodnik Dibona z Escherjevo izvršil prvi vzpon do vrha. Vendar je Dibona le na pol rešil problem vzpona preko severne stene Špika. Pod težavnim gornjim delom stene je prečil po sistemu gred v severozapadno steno in se tod preko kaminov in žmul povzpел na vrh. Direktni vzpon preko severne stene je izvršila leto kasneje Debelakova, ko se je v družbi s Tominškom skoraj v ravni črti povzpela na vrh.

Po drugi svetovni vojni se je pričel boj za severno ostenje Špika pozimi. Zimska alpinistika je bila pri nas šele v povojih in na vzpon preko smeri Debelakova—Tominšek tedaj pač še ni nihče mislil. Namen preplezati to smer pozimi je imel že med okupacijo Miha Arih, alpinist iz Podkorena. Toda njegovi tovariši so takrat izjavili, da je to tvegano in nesmiselno dejanje, pri katerem ne bodo sodelovali. Zato je tudi Arih ta načrt opustil. Močno je bila Dibonova smer pri srcu Mariborčanu Andrliku, ki je ponovno poleti in pozimi vstopil vanjo. Pozimi 1948 se je vrnil iz stene po 27-urnem boju in enem bivaku. Kaj je Andrlik takrat doživel, katero najvišjo točko je dosegel in zakaj se je obrnil, ne bomo najbrž nikoli zvedeli, saj ni Andrlik o tem poizkusu ničesar napisal in objavil, le skromen vpis v knjigi obiskovalcev v Koči v Martuljku nam govori o tem. Možno je, da je Andrlik takrat preplezal še orientacijsko zelo zamotan in zelo težaven prestop na Dibonovo polico, dalje vsekakor ni prišel. V zimi 1949 je zopet stopila Dibonova smer v ospredje zanimanja in dne 19. februarja je vstopila vanjo tržiška dvojica Perko—Zaletel. Zaradi neugnanih snežnih razmer sta se plezalca obrnila še pred prestopom na Dibonovo polico ter sta še popoldne istega dne stala pod steno.

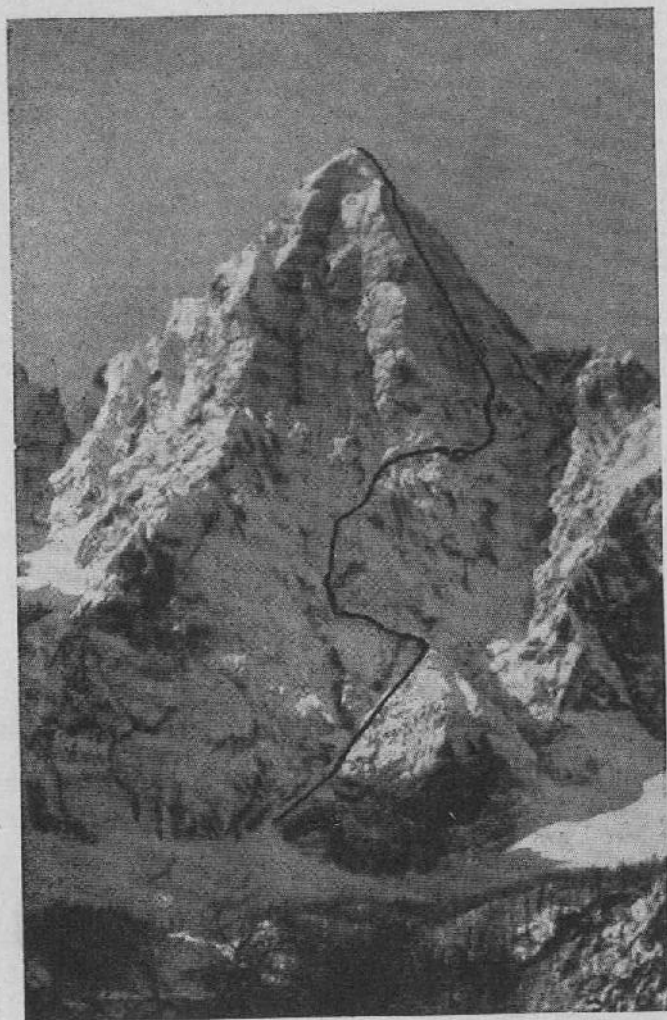
Nič čudnega, da sva se tudi midva z Marjanom domenila, poizkusiti Dibonovo in utreti prvo zimsko smer v Špiku. Ker pa sva vedela oba, da naju bo čakalo v Špiku trdo delo in da je človek često drugačnih misli med rohnenjem vetra v zasneženih strminah kakor pa doma ob topli peči, sva sklenila še v Ljubljani, da se ne obrneva zlepa in da bova vztrajala do zadnjega.

Bilo je v začetku marca, ko sva se sešla v vlakcu in že pozno zvečer odklepala vrata Koče v Martuljku. Vremenska napoved je za tiste dni napovedovala hud mrzaz in vihar in čeprav se sicer nisva mnogo ozirala nanjo in uravnavala svojih dejanj po njej, ji tokrat nikakor nisva mogla odreči pravilnosti. Vihar je zavijal po dolini in vrtinčil oblake pršiča ter rezal do kosti. Čeprav sem utrjeval svoje roke in hodil vso zimo brez rokavic, sem tiste dni tiščal roke skoraj do komolcev v žep. V gorah je bil vihar še hujši. Če smemo verjeti Nadji, ki je prišla za nama v kočo in našla tam najine stvari ter zaman iskala v Špiku po

kakršnih koli znakih za nama, ki sva bila že drugi dan v steni, je vihar prevrnil ponoči celo kloš pred kočo. Naju vihar ni mnogo motil. Tisti večer sva kljub pozni uri zakurila ogenj v štedilniku in kmalu je bilo v koči prav prijetno. Kuhala sva in cvrla ter jedla »na rezervo«, ker sva vedela, da bova imela v prihodnjih dveh dneh malo priložnosti in tudi malo potrebe po jedi.

Ko sva pripravila nahrbtnika in nalila v termoforko vročega čaja za prihodnje jutro, sva legla. To noč dolgo nisem mogel zaspati. Ne zato, ker bi čutil nekak strah pred steno in pred dogodki naslednjega dne; tega sem se na številnih turah že zdavnaj privadil in ni bilo zame nič več kot navaden psihološki pojav, ki je posebno močan pri začetnikih. Koval sem načrte za prihodnost in mislil na izvršena dejanja v minulih dneh. Precenjeval sem svoje moči in jih dajal na tehtnico. Po srečno opravljenih izpitih konec februarja sem sklenil, da prebijem ves marec v zasneženih stenah. Že zdavnaj so me vabile zasnežene gore z vedno močnejšo silo. Osvajanje kopnih sten je bilo pri nas poleti že kolikor toliko zaključeno, pozimi pa so se odpirale še široke možnosti, katerim skoraj ni bilo videti meja. Saj se še nihče ni polotil smeri, ki so bile ocenjene poleti s peto težavnostno stopnjo; in vendar bo nekoč vse, kar je bilo storjenega poleti, preplezano tudi pozimi. Pred mano so se kazale naloge, vredne vsega življenja. Ko smo se pred nekaj dnevi umaknili v Triglavski steni, sem mogel pričeti sestopanje le z zavestjo, da smo še nepremagani in da se vračamo le zato, da bomo kmalu zopet prišli. Ta umik mi je ležal na duši in Triglavska stena me je vabila. Saj je v Julijskih Alpah le Špik s svojo 1000-metrsko steno edino, kar se more primerjati s Triglavsko steno, vse ostalo je manjše. Na Špiku bi sedaj preizkusila svoje moči, potem bi nekaj dni počivala, nabirala moči in izkušnje na lažjih turah, nato pa bi prišla na vrsto Triglavska in vstopil bi vanjo z brezkompromisnim načelom, da pade ali stena ali pa se več ne povrnem iz nje. In prepričan sem bil, da bi moral zmagati. Zato je bilo nujno, da sedaj preplezava Špik kljub mrazu in viharju, kajti kako bi mogla kasneje obstati, če bi že zdaj klonila. In ko sem pomislil na vse, kar me še čaka, in na to, kar je že bilo, sem bil poln samozavesti; zavedal sem se, da sem letos že vso zimo v treningu in da bom uspel. In vendar je bilo vse šele začetek. V tem občutku sem zaspal.

Ponoči sem se večkrat prebudil in šel gledat na uro. Ko je kazala ura tri, sem se prestrašil, da je tako hitro minila noč in naglo sem zbudil Marjana. Ob pol štirih sva bila nared in stopila sva v temo. Na nebu so se svetile zvezde in pod nogama je škripal sren. V medlem soju slabe baterije sva sledila pot. Na vsem lepem je je bilo konec. Kmet je bil poleti napravil v gozdu drva in je prišel pozimi z vozom ponje. In tam sredi gozda, ob kupu odkopanega snega je bilo tudi najine lepe poti konec. Zarobantila sva, se orientirala po bližnji steni Rušice in na slepo srečo rila dalje. Hodila sva med debli, padala v kotanje, se zagrizla v strmino ter končno le naletela na stopinje in pot, ki vodi Pod Srce. Kmalu sva stala Pod Srcem, v lepi krnici pod Špikom. Ura je kazala šest in na vzhodu se je pričel porajati nov dan.

o = bivak

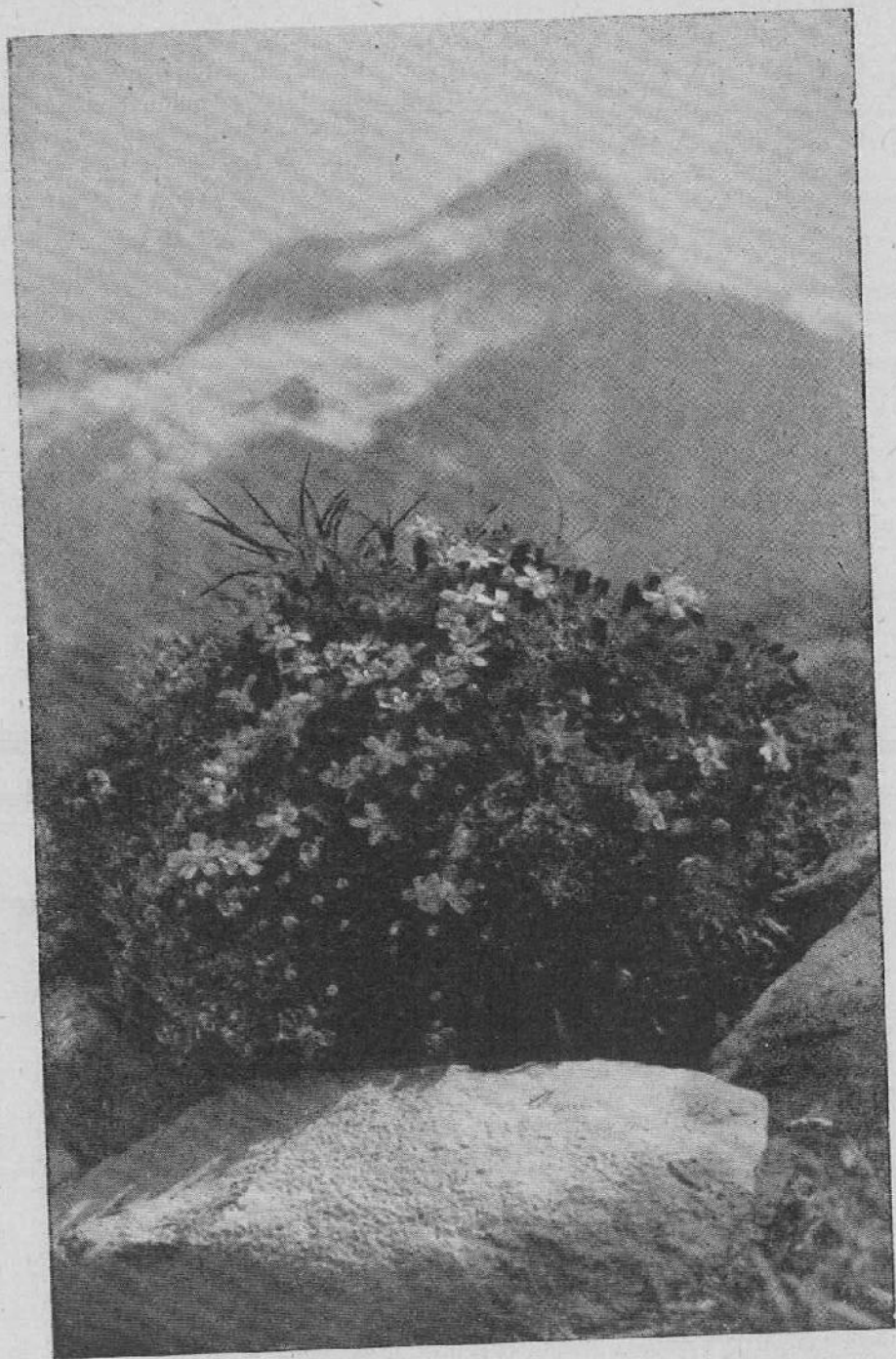
Severna stena
Špika. Zimska
smer Blažej—
Šavelj

Foto Jaka Čop

Strmo snežišče, poledenelo kakor steklo, je držalo proti široki grapi. večkrat prekinjeni z žlebovi in pregradami, po kateri sva kanila priti na vrh Zelene glave. Sredi snežišča je Marjan zdrsnil. Vrgel se je na trebuh in pričel zavirati padec. In res je lepo obvisel na oklu cepina v najhujši strmini. Ta padec naju je toliko zmodril, da sva si v prvem zavetju navezala dereze. Plezanje do vrha Zelene glave je bilo zanimivo, a za naju, ki sva hotela čim hitreje napredovati in po možnosti preplezati steno v enem samem dnevu, tudi zamudno. Ob pol osmih sva se navezala vrh Zelene glave, popravila dereze na nogah, vtaknila za pas klime in v žep kladivo, še enkrat pregledala vozle ter si nato segla v roke. Severna stena Špika naju je čakala.

Že takoj v prvi dolžini nama je Špik pokazal, da bo šlo danes zares. Plezal sem prvi in že po nekaj metrih so zazveneli klini. Imel sem pod seboj zabutih že kakih pet klinov, ko se je kopna skala nehala in je bilo treba napraviti težaven prestop v sneg ter se preko opasti prebiti na rez, ki veže Zeleno glavo z ostenjem Špika. Ta prestop mi je dal precej opraviti; naredil sem ga tako, da sem zabil v rušo, ki je bila edina in precej slaba opora v višini pasu klin, katerega sem nato obtežil z vsem telesom v isti smeri, kot sem ga zabil. Tako sem preprečil, da bi se klin izdrl, obenem pa sem imel noge proste in sem mogel poiskati oporo, ki mi je omogočila, da sem prišel preko tega tveganega mesta. Klina se je zelo razveselil Marjan, ker ni imel dosti opravka z njim, potegnil ga je namreč iz ruše z dvema prstoma. Pogumno sem naskočil opast, ker sem bil takih zimskih tvorb že dodobra privajen, a sem se krepko uštel. Opast ni bila spihana iz trdega snega, temveč je bila le grmada pršiča, ki ni nudila nikake trdne oporne točke. Razkrečil sem noge in roke, da bi se bil kmalu razkrenil, a vendar sem, kljub temu, da sem obtežil veliko ploskev snega, polzel navzdol. Delal sem občudovanja vredne plavalne gibe in ril navzgor. In ko sem plaval sredi opasti kot muha v močniku, je javil Marjan: »Varuj! Vrvi je konec!« Iz razumljivih razlogov ga nisem varoval ter sem nadaljeval svoje plavanje, Marjan pa je z vrvjo preko ramena hodil po rezi in opazoval vsak moj gib. Ko je ravno potekla vrv in tudi Marjan ni mogel več dalje, sem bil na vrhu. Oddahnil sem se in se prepoten ter utrujen od napora usedel v sneg. Varoval sem in nisem se utegnil dodobra odpočiti, ko je bil že Marjan pri meni. Nadaljeval je naslednjo dolžino, nato sem zopet prišel na vrsto jaz. Ozka rez se je nadaljevala in rob je bil tako oster, da sem mogel lepo z dlanjo prijeti zanj ter se z nogama upreti ob skalo. Marjanu tak način plezanja ni prijal, zdelo se mu je bolj varno, če je rez zajahal. Mesto na koncu rezi, kjer je poleti potrebno narediti preskok, je bilo popolnoma zasneženo in pozimi kaj preprosto. Prišla sva v lažji teren in nekaj raztežajev sva napredovala oba hkrati. Kmalu pa se je skala zopet ustromila in zapeli so klini. Dospela sva na 40 metrov visoko snežišče, s katerega je vodil navzgor širok kamin. Čeprav smo poleti vstopili v kamin nekaj raztežajev višje, sva sedaj vstopila vanj kar s konca snežišča. Nekaj raztežajev je šlo razmeroma hitro navzgor. Na vsakih 30 metrov je bil skok, katerega sva preplezala menjaje se v vodstvu.

Bila sva nekako sredi kamina, ko se je visoko nad nama v steni nekaj utrgalo in zarohnelo. Zaropotalo je in silen piš je planil proti nama. Časa za pomislek ni bilo niti možnosti za pobeg. Zato sva ostala na mestu; s ponižno priklonjeno glavo sva prirasla v strmino, v glavi pa je ostala misel, velika in strahotna: »Plaz« in obenem z njo se je pojavilo vprašanje, radovedno in prav nič grozno: »Ali je to konec?« Toda to ni bil niti plaz niti konec. Bil je vihar, katerega sva imela priložnost ta dan še večkrat spoznati. V ozračju je završalo in zračne mase so z veliko silo udarile ob steno. Navpična ovira jih je usmerila navzdol in med potjo so gospodarile in pometale po policah in okrajkih ter ustvarjale opasti in tvorbe, nad katerimi sva ta dan in še prihodnjega dne

Pritalna lepnica (*Silene acaulis* L.)

Foto Slavko Smolej

strmela. Ko je prišel val do naju, naju je v hipu zagrnil v oblak pršiča; globina ter stena sta se za dolge trenutke strnili v nekaj nedoločenega; nekaj, kar je nenehno prihajalo in se utapljalo v mlamolu pod nama. Vse se je gibalo in zdelo se nama je, da sva edini trdni točki v tej negotovosti. Računala sva z viharjem in se nanj dobro pripravila. Kmalu sva spoznala, da nama ne more do živega. In sredi najhujšega vrvenja in razsajanja, se je v glavi porodila uporna misel: »Ali je to vse?« Da, bilo je vse. Vihar je pojemal in kakor izza zastora so se zopet pokazale oblike skalovja. Nastala je tišina in s sebe sva stresala fin snežen prah.

Šlo je dalje. Kamin se je pognal kvišku in zavila sva v njegov odcepek na levi strani. Tu sva se kmalu znašla v kotanji, v kateri je bilo komaj za oba prostora. Edini izhod iz te kotanje je nudil ozek kamin, ki se je vlekel poševno na rob glavnega kamina. Toda v tem kaminu je visela v vsej njegovi dolžini opast, zvita kakor suh list in menda je čakala samo majhne obtežitve, da bi se odtrgala in padla navzdol. Ker nisva imela mnogo izbire, sva morala ugrizniti v kisló jabolko. Zabil sem v kotanji dva varovalna klina, dal svojo prtljago Marjanu, da bi bil lažji in še sem mu naročil, naj drži fige, da se ne bi opast utrgala, nato sem se je polotil. Bila je še za čuda trdna in kmalu sem jo imel za seboj. Znašel sem se pod obokanim previsom, ki se je bohotal nad mano, viseč nad globino. Sključen sem steptal stopinje v sneg in se nato viseč na rokah izvesil in vzravnal. Presenečen sem videl, da sem z glavo že nad previsom in da je na drugi strani previsa zanimiva kotanja. Urno sem okobalil previs ter se usedel v kotanjo. Sedaj je bila vrsta na Marjanu. Previdno se je goljufal preko opasti in ko je čepel sključen kakor prej jaz pod previsom, sem mu pojasnjeval, da je sedaj »plačal gor«, kakor še nikoli v življenju, in da sem prepričan, da takega previsa še ni lezel. Od srca sem se nasmejal njegovemu obrazu, ko je stoječ še vedno pod previsom že ugledal mene. Priznal je, da tako lahkega in obenem groznega previsa res še ni lezel.

Zopet je šlo dalje. Vihar je rohnal in včasih sva dolge minute mirovala. Sneg je bil sipek in skrajno neugoden. Vendar sva nenehoma pridobivala na višini. Zaustavil naju je kratek, a odprt in zgoraj previsen kamin. Bil je popolnoma kopen in sem moral v njem sleči rokavice. To je bilo silno neprijetno in sva to skrajno nerada storila. Poleg viharja, ki je presegal vse, kar sva bila doslej doživela, je bil najin drug neizprosni sovražnik tega dne silovit mraz. Ker sva bila topla obločena in sva se poleg tega neprestano gibala, nama ni mogel do živega, le kadar sva morala sleči rokavice in plezati brez njih, so nama že po dveh ali treh metrih popolnoma otrpnili prsti. Poznala sva ozeblino na rokah že od drugod, opravka smo imeli z njimi pred nekaj tedni v razu Mojstrovke in zato sem imel v Špiku s seboj v prsnem žepu tri pare volnenih rokavic, da sem mogel par, ki je postal moker, takoj zamenjati. In poleg tega sem imel s seboj še četrtri par gumijastih rokavic, katere sem nataknil, kadar sem lezel čez opasti ali sem imel opravka s snegom. Toda vse to naju ni rešilo. Kljub temu, da sva pazila na roke, da skoraj bolj nisva mogla, sva vendar dobila ozeblino in se nama je v dolini olupila

koža na prstih v več plasteh. Tisti kamin je bil na robu poledenel in precej časa je trajalo, preden sem z Marjanovim lednim kladivom razbil led, zabil dober klin in se potegnil preko.

Še nekaj dolžin naju je ločilo od prestopa na Dibonovo polico. Prečila sva snežišče, sipek sneg ni držal stopinj in neprestano sva morala paziti, da nisva zdrsnila na gladkih plasteh, ki so bile le narahlo zakrite s tanko plastjo pršiča. Bila sva že precej visoko in pod nama je rasla globina. Skoraj na vsaki dolžini so zazveneli klini, saj bi bil tudi padec, ki bi se končal le z lažjimi poškodbami v tem mrazu in viharju za naju oba, prav gotovo pa za enega lahko usoden. Prečil sem kakih 16 metrov desno proti velikemu trdnemu bolvanu. Zabil sem že dva klina; ko sem s krepkimi udarci spravil tretjega nekaj centimetrov globoko v skalo, se je nenadoma snelo z ročaja kladivo in v loku odletelo v zrak. Hlastnil sem z roko za njim in ga k sreči še ujel. Klina sedaj nisem mogel več do konca zabiti; ker je kljub temu dobro držal, sem vpeel vanj vponko in prečil do bloka. Ker je vrv že potekla, sem objel z obema rokama blok in varoval, dokler ni prišel Marjan do mene. Slabe volje sem mu pokazal prazen ročaj in mu povedal, kaj se je zgodilo. Bila sva v obupnem položaju. S seboj sva imela nekaj nad 20 klinov in računala sva, da jih bova zabila vsaj dvakrat toliko. Zato nisva smela ničesar puščati v steni in res sva doslej izbila še vse. Čeprav sva bila šele v spodnji tretjini stene, sva bila zabila že nad dvajset klinov, nekatere že po dvakrat in le redki klini so bili še celi. Sedaj sva imela samo še eno kladivo; s tem kladivom bi mogla kline samo zabijati in kmalu bi predstavljali klini za naju veliko dragocenost. Ako bi nadaljevala plezanje in bi porabila kline, bi si vzela tudi edino možnost umika, kajti v takih razmerah ni bilo misliti, da bi plezala po steni navzdol, sestopala bi kvečjemu lahko tako, da bi se spuščala po vrvi. Zato in pa tudi v namenu, da bova plezala težka mesta dvojno varovana, sva vzela s seboj še drugo 30-metrsko vrv. Edino pametno, kar bi bila tedaj lahko storila, bi bilo, da bi se tedaj, ko še nisva bila previsoko in sva imela še dovolj klinov in še dosti časa do noči, vrnila pod steno. Vrniti se? Kaj sva bila že tako na koncu z močmi in tako nizko z voljo, da bi se vrnila zaradi kladiva? In vendar skoraj ni bilo drugega izhoda. Domislil sem se, kako sva dejala, da se ne bova obrnila v steni, in zato sem prepustil odločitev Marjanu. A tudi Marjan je le skomizgnil z rameni in dejal: »Kladivo morava popraviti.« Ozlovoljen nad Marjanom, ki je dobro vedel, kako je, a kljub temu ni hotel izreči odločilne besede »Obrniva se«, sem sarkastično odvrnil: »Seveda ga morava na vsak način popraviti.« Zgrabil sem vrv, vzela preostalo kladivo in brez nepotrebnih besedi pričel plezati naslednjo dolžino. Ne vem, kako si je Marjan predstavljal plezanje z enim kladivom. Na to, kako si ga predstavljam jaz, nisem pomislil.

* Vrv je potekla in Marjan je stal pri meni. Bila sva tik pod prestopom na Dibonovo polico. Popravila sva kladivo tako, da sva zabila v uho že ves skrivljen in napokan klin ter ga nato odlomila. Operacija je uspela in na poslej se nama ni bilo več bati, da bi znova odletela glava.

Zabil sem slab varovalen klin in se utaboril na čudni sneženi tvorbi, ki mi je s tem, da se ni pod mojo težo že zdavnaj odkrhnila, vzbujala neprestano občudovanje, in zavaroval sem Marjana, ki je vodil to dolžino. Cepin, katerega sem zabil poleg sebe v tla, je pogledal pod opastjo s svojo konico zopet na beli dan. Neskončno počasi je potekala vrv in drsela skozi dlani. Včasih je puhtil nad mano veter in zvrtničil oblake pršiča, potem sem začul zvenenje klina in zopet se je premaknila vrv za nekaj centimetrov. Ugibal sem, kaj počenja Marjan, katerega nisem videl, in prvič ta dan sem občutil, da me zebe v noge in da postajajo brezžutne. Tolkel sem z derezami ob skalo, da bi ogrel prste, večjih gibov na opasti nisem smel tvegati. Zazdelo se mi je, da je gibanje v tem mrazu nekaj izredno dragocenega, da je gibanje življenje; hotel bi brez prestanta plezati, premagovati ovire in prevese, tolči klinc, hotel bi vse — samo v tem mrazu ne mirovati.

Končno je potekla vrv in začul sem poziv: »Naprej!« Razgibal sem premrle ude in veselo potelovadil navzgor. Že takoj po prvih metrih sem moral priznati Marjanu, da se je dobro izkazal na tem raztežaju. Skala se je pognala tod skoraj navpično navzgor in vse stope in prijeme je bilo treba očistiti s kladivom. V skali je tičalo nekaj dobro zabitih klinov. Posebno eden je dobro prijel. Čeprav je tičal v skali le nekaj centimetrov, se ni dal izbiti. Ko je bil končno že stolčen in zveržen, da sem podvomil, če bo sploh še uporaben, čeprav ga izbijem, sem ga končno pustil v steni. Bil je to edini klin, ki je ta dan ostal v steni, čeprav sva jih bila zabila ta dan gotovo nad trideset. Stal sem pri Marjanu in kakor Marjan že dolžino niže, sem tudi jaz sezul dereze, da bi mogla kri po nogah bolj nemoteno krožiti. Nato sem zopet prevzel vodstvo.

Zazveneli so klini in v rednih obdobjih zlezli v skalo. Pod nama je rasla globina in mraz je skoraj onemogočal vsako napredovanje. Vsa narava se je bila zarotila proti nama, a midva sva kljub temu zmagovala in napredovala. Vedela sva in občutila prav posebno na teh dolžinah, da bijeva težak in tvegan boj, a da sva nevarnostim kos in sva kljub težkočam še vedno na površju. Ljudje smo sposobni izvršiti velike in skoraj nemogoče stvari, potrebno je le, da tvegamo mnogo in razvijemo svoje sposobnosti do zadnjih možnosti. Kdor ne stremi za tem, da dožene to zadnjo mejo možnosti, ta nikoli ne bo vedel, kaj zmore. Kdor ne tvega, ne more ničesar dobiti. V teh trenutkih sem mislil, da je najlepše tvegati mnogo in se lotiti nemogočih stvari, a vendar zmagovati. In v teh mislih me je obšel občutek zadovoljnosti.

Vsa dolina je ležala pred nama kot na dlani in za Karavankami so že vstajale koroške vasi. Na kolodvoru v Martuljku se je premaknil vlak, nadušljivo ter grgraje je zapihala lokomotiva, da se je čulo prav do naju. V duhu sva čula, kako hrešče zavore in kolesa, in gledala, kako hite proti izhodu ljudje, se tišče in zavijajo v kožuhe ter izginjajo za oblaki sopare, ki puhti izpod vagonov. Jutri ali pojutrišnjem bova tudi midva med njimi in tedaj poiščeva polico, na kateri čepiva sedaj ter se spominiva današnjega dne. Spomin minulih ur borbe in omahovanja bo tedaj najina dragocena zapuščina preteklih dni in tedaj ne bi hotela menjati

z nikomer na svetu. Potrebno je le, da vzdrživa še teh nekaj ur in dni, ki naju ločijo od takrat, in vztrajava do vrha. Saj sva bila sedaj v Špiku že tako visoko, kakor doslej še nihče drugi pred nama pozimi.

Vlak je izginil za ovinkom, midva pa sva se zavedela, da je ura že štiri popoldne in da bo v dveh urah nastopila trda tema. Bila sva šele sredi stene. Vedela sva že vnaprej, da ne bova mogla napredovati hitreje in zato sva računala z bivakom na Dibonovi polici ter se pripravila nanj, vendar sva ves dan gojila skrito upanje, da kljub vsemu morebiti le dospeva do noči čez najtežja mesta. Sedaj sva morala to upanje končno-veljavno opustiti.

Sestopila sva pol raztežaja in prečila nato v severozapadno steno, kjer se nahaja poleti precejšnje snežišče. Dosegla sva, kar sva name-ravala doseči ta dan. Kot študenta in kot mlada plezalca, ki sta pričela lezti šele po vojni, nisva imela najboljše opreme in nisva premogla niti šotorov ali spalnih vreč, niti ni nobeden izmed naju imel bencinskega kuhalnika. Zato sva se opremila pač tako, kakor so nama to dopuščale možnosti in kakor sva brala v nemških revijah, da so storili to Nemci. Ves dan sem plezal v trojnih hlačah in poleg tople volnene srajce sem imel na sebi še volnen pulover in dve vetrovki. Podobno je bil oblečen Marjan. Za bivak sva imela pripravljene rezervne nogavice in še dva puloverja. Ko sva se kako poldrugo uro pred nastopom teme začela pripravljati na tem snežišču na bivak, sva doživela najprej krepko razočaranje. Računala sva, da bova skopala v sneg rov, zlezla vanj ter nato zadelala vhod, da bova tako vsaj malo zaščitena pred vplivi od zunaj prebila noč, a sva se kaj kmalu morala prepričati, da je v tem pršiču kopati rov nemogoče. Za nameček je prav tedaj pričel silen vihar, ta dan že najin dober znanec, zopet razsajati in sukljati sneg, da sva komaj videla drug drugega. Ako bi morala prenočiti na prostem, bi naju tak vihar preko noči popolnoma izčrpal in poleg tega verjetno še zasul s snegom. Morala sva najti nek izhod.

Tedaj pa se nama je prvič ta dan nasmehnil Špik in nama pokazal svojo milost. Preko vsega snežišča se je vlekla tam, kjer je bila poleti krajna poč ledenika, čudna prelomnica. Ko sem si to prelomnico ogledoval od blizu, sem zapazil v snegu luknjo. Bila je velika komaj za glavo, zato sem odložil nahrbtnik, se vlegel na trebuh in zlezal vanjo. Kmalu se je luknja razširila in prišel sem v globoko votlino. Spoznal sem, da tičim v krajni poč, ki je bila tako globoka, da je plazovi, ki so drveli ob prvem snegu preko nje, niso zasuli, temveč so ustvarili preko nje le snežno streho. Lezel sem dalje in sem prišel po kakih desetih metrih zopet na dan. Presenečen sem poklical Marjana in kmalu sva si uredila v tem rovu kar prijetno prenočišče. Oblekla sva vse najine pulovre in zlezla v luknjo ter jo nato popolnoma zadelala na eni strani, medtem ko je z druge strani rova prihajal svež zrak. Tla sva zravnala s snegom ter nato sedla vsak na svojo v kolač zvito vrvo. Na straneh sva bila popolnoma obdana od snega, le s hrbti sva se naslanjala ob skalo. Nad glavami sva zabila kline ter nanje obesila čevlje in vse, kar je bilo v nahrbtniku. V izpraznjene nahrbtnike sva nato tiščala noge. Z mirnim pla-

menom je gorela sveča in sneg se je lesketal v tisočernih kristalih. Ko nama je ponoči ugasnila zavest in sva za kratke ure zaspala, se dolgo nisva mogla zavesti sedanosti. Z odprtimi očmi sva strmela v to lepoto in meni se je zdelo vse tako čarobno, kakor da bi doživljal pravljico, katere s svojimi čuti ne morem prav dojeti. Ko je proti jutru postalo bolj mrzlo in naju je vedno pogosteje stresal mraz, so bili tudi ti pravljčni občutki vedno redkejši. Počasi, a brez odmora je tekla ura. Ko sva pričela bivakirati, je bila ura pet in zunaj je bil še dan. Odprla sva konzervo džema ter ga jedla kar z žlico, katero sva si bila sposodila v Koči v Martuljku. Kruh je bil trd in zmrzel kot beton, ni se dal rezati in zato se ga tudi nisva pritaknila. Končno sva celo pričela kuhati čaj. S seboj sva imela škatljico »Esbita« in lonček, toda ko je bil lonček že poln tople vode, se je segrelo tudi pločevinasto stojalo in ker je stalo vse na snegu, se je nenadoma ugreznilo na eno stran. Čaj je izginil v snegu in »Esbita« je razširjal svoj smrad. Hitro sva ga pogasila in ga poslej nisva več uporabljala. Tudi z drugim gorilnikom nisva imela sreče. Marjan je imel doma pokroman gorilnik, bleščeče zunanosti, ki je v sedmih minutah produciral skodelico vrele pijače. Preizkusila sva ga v Ljubljani in ker je funkcioniral, sva ga vzela s seboj. Toda ker v najinem rovu nisva imela tekoče vode, je tudi gorilnik napovedal generalni štrajk. Najsi sva ga še tako lepo napolnila s snegom, po sed-

mih minutah ni dal niti kapljice od sebe, temveč je brnel in sršel, razširjal oblake pare in razsajal kakor prej popoldne lokomotiva na postaji. Kdor se ga je pritaknil, je imel v hipu opečene prste. Ko sva potem ohladila gorilnik in ga preiskala, sva lahko samo ugotovila, da je tisto malo vlage že zdavnaj izhlapelo. Končno sva ga razdrla in odstranila odvišne dele, stenj pa je gorel in nama dajal svetlobo, ko je ugasnila sveča.

Ura je pokazala osem zvečer, nato devet, potem deset, nato enajst; polnoč sva prespala, ura je bila že eno, dve in končno sva se naveličala venomer gledati nanjo. Mene je vedno bolj zeblo v roge in končno nisem čutil nobenega prsta več. Sezul sem nogavice in prosil Marjana, da mi je natri noge s snegom. Pričela je krožiti kri, a še ne dovolj. Zopet sem sezul nogavice in sam dolgo časa drgnil noge s snegom. To je zaleglo, zopet sem čutil, kako po vsakem prstu posebej polje kri. Še pogled na uro — bila je že tri četrt na pet. V zavesti, da sem rešil noge, sem zaspal.

Krepak sunek pod rebra me je prebudil. Očitajoče sem vprašal Marjana, kaj mi hoče, pa je dejal: »Šest proč je in zunaj je že dan. Vstani, greva naprej!« In res je skozi sneg že rahlo proseval novi porajajoči se dan. Obula sva čevlje, ki niso izgubili svoje elastičnosti, in celo mokri traki na derezah niso zmrznili preko noči. Noč sva prebila še kar dobro, pospravila sva stvari v nahrbtnik in nato prebila plast snega, ki naju je ločila od zunaj.

Nudil se nama je neskončno žalosten pogled, da bi se človek najraje razjokal. Nebo so zakrivali sivi oblaki in kjer so se trgali, je sijala izza njih bleda modrina. Zdelo se nama je, da je ves svet zavrt v nek ogromen mrtvaški prt; Dobrač, ki je bil na Koroškem tako blizu, da bi ga kar prijel, je bil kakor velik nagrobni kamen. Drugo, kar sva ugotovila tega dne, takoj ko sva stopila na prosto, je bil silovit mraz. Vihar, ki nama je včeraj tako otežkočil plezanje, je potihnil in ni niti enkrat več zarohnel, zato pa je bil mraz toliko hujši. Nikoli si nisem mogel misliti, da sploh more biti takšen mraz. Čevlji so postali v hipu trdi kot rog in mogel bi jih sezuti le na ta način, da bi jih z nožem zrezal z noge. Mokre rokavice so postale trde, kakor da bi bile narejene iz pločevine in ko sva jih hotela obleči, sva morala s kladivom oblikovati odprtino, skozi katero sva potem vtaknila roke. In vendar so tudi še potem take rokavice dobro grele. Vrv je bila trda, da se je komaj dala razviti; ko je vtaknil Marjan po svoji stari navadi klin, katerega sva preko noči pustila zunaj, v usta, se mu je vlila kri. Niti na misel nama ni prišlo, da bi slačila vso zalogo obleke, katero sva bila imela ponoči na sebi.

Počasi sva šla dalje. Vsak gib nama je bil muka in hodila sva kot dva mesečnika. Po prvem raztežaju sva se nekoliko ogrela in življenje je prišlo v naju. Vodil sem in sem prišel pod visok, krušljiv, rdeč previs, katerega je bilo treba obiti po prečki v desno. Ni mi bilo jasno, kako bom naredil to prečko, in če bi me tedaj kdo vprašal, ali je v takem še mogoče plezati, ne bi vedel, kako naj mu odgovorim. Vendar sem delal znane gibe in ko sem našel pripravno razpoko, je ostro zapel klin. Prečil sem nekaj metrov, nato se je ob vponki ustavila kot palica trda vrv in se ni ganila več, čeprav sem vlekel, da bi se bil kmalu v pasu pretrgal. Po-

čakal sem sredi prečke, da je prišel Marjan nezavarovan do vponke in nato skozi njo potiskal vrv.

Ta dan sva se borila zagrizeno in trmasto; ne bi odnehala prej, dokler se ne bi eden zgrudil od izčrpanosti. Pa še bi se drugi boril dalje. Toda nisva se bala, niti pomislila nisva, da bi moglo biti drugače, kot pa da bi izplezala do vrha. Imela sva samo še eno pot in ta je bila — naprej. Sestop bi bil sedaj drugi dan neprimerno težji kot nadaljnji vzpon in tako sva morala samo vztrajati, ako nisva hotela ostati v steni. Vse to je bilo tako jasno in preprosto, da ni moglo biti drugače.

Prišla sva v malo lažji teren in prav nič težko mesto mi je nenadoma vzbudilo pomislek: »Kaj, če je tu konec, če ne bo šlo več dalje?« Toda v naslednjem hipu sem že stopil in se zavihtel preko. V silnem mrazu sem čutil, kako mi postajajo noge brezčutne in tope. Plezala sva brez derez; skakal sem ter tolkel z nogami ob skale, da bi jih ogrel, a ni vse skupaj nič hasnilo. Ni mi kazalo drugega kot pa potrpeti do vrha, saj tu nisem mogel sezuvati čevljev in četudi bi mi uspelo, da bi jih še sezul, jih nikakor ne bi mogel več obuti. Sprijaznil sem se s tem dejstvom, kakor še z marsikaterim drugim ta dan in plezal sem dalje. Saj hudih ozeblin v teh nekaj urah nisem mogel dobiti, ko sem vendar zjutraj še čutil noge.

Vodil je Marjan in moral sem čakati. Napredoval je neskončno počasi in celo večnost sem lahko samo poskakoval na mestu in opazoval, kako se name sesiplje sneg izpod Marjanovega kladiva. Kakor odrcšenje je prišel klic: »Naprej!« Plezal sem in nato vodil še naslednjo dolžino. Bila sva pod najtežjim mestom v smeri. Skoraj navpičen rdeč kamin in nato nekaj metrov preko žmule v levo, pa bi bilo vse za nama. Z novo voljo sva naskočila to zadnjo oviro. Vedela sva, da se bova prebila do vrha. Ko sem prišel pod kamin, nisem čutil v gležnju nobene noge več. Toda to me ni oviralo. Čim sem videl, da dobro stojim, sem se odgnal dalje. Na desni strani kamina je bila poleti velika rdeča kotanja. Sedaj se je bohotala v njej ogromna opast. Plezal sem tik ob robu opasti ter sem hotel celo dvakrat v opast izklesati stop za nogo. Ko sem prišel na vrh opasti, sem se zgrozil — vsa ta ogromna, več ton težka masa snega je bila ločena od skale in le majhen sunek bi jo spravil iz ravnotežja. Opozoril sem Marjana, ki je čepel pribit na klinu ravno v vpadnici opasti, na nevarnost in plezal dalje. Preplezal sem kamin, ne da bi bil zabil en sam klin. Vrh kamina sem prečil desno in s krepkimi udarci zatolkel najdaljši klin, kar sva jih premogla, do ušesa v steno. Nato sem varoval Marjana. Vrv je pričela drseti in Marjan je polagoma napredoval, ko nenadoma zaslišim silen glas, kakor da bi se pod mano lomila skala. Nehote se oprem ob steno in nategnem vrv, da bi pariral padec, a sunka ni bilo. Ozrem se navzdol, vidim vso ogromno maso snega, kako lebdi v zraku in išče ravnotežje, a se že hip nato nagne navzdol ter trešči z vso silo na mesto, kjer je še minuto prej stal Marjan, se nato razbije in razleti na tisoč koscev. Sproži silen plaz, ki je drvel in ropotal ter gospodaril po steni kakor narasel veletok, ki podira nasipe na bregu. Šele čez nekaj časa so se umirile snežene mase v kotlu med Špikom in Frdama-

Panonski svišč (*Gentiana pannonica* Scop.)

Foto Slavko Smolej

nimi policami, nekaj sto metrov pod nama in tako pokazale, kje bi obležala midva, ako bi naju tu dohitela nezgoda. Ko je prišel Marjan do mene, sva bila oba bleda kot zid in šelo čez nekaj časa me je pričel Marjan prepričevati, da je le z nogo rahlo potipal opast, ko je bil že nad njo, a je to vendar že bilo dovolj, da jo je sprožil. Dobro sva vedela oba, da bi se, ako bi bil tipal opast jaz, najina življenjska ura sedaj že iztekla in da nama ležečima tam pod plazom v kotlu ne bi bilo več treba misliti, kako bi prišla na vrh. A ta depresija ni trajala dolgo. Mastno sva pljunila navzdol ter zamahnila z roko in že začela razmotavati oprtnik ter vleči iz njega rezervno vrv. Sedaj je bila vrsta na Marjanu, da prepleza zadnji konec. Čeprav sem oba dneva vodil večinoma jaz in sem vedne raje plezal kot prvi, sva se vendar bila domenila, da bova vsa težja mesta preplezala menjaje se v vodstvu, da bova tako k uspehu dala vsak svoj delček. Zato sem brez besede pričel varovati Marjana, čeprav moram priznati, da se v tej vlogi drugega nisem počutil preveč srečnega. Bila sva odlične volje in najina morala je bila na višku. Zadnjikrat sva se spoprijela s steno in komaj sva čakala, da bova v najhujšem. Navezan na dvojni vrvi in brez oprtnika je Marjan zabil šest klinov in preplezal tisto mesto. Sledil sem mu in izbijal klince. Onega dolgega nad kaminom sem kar pustil, ostalim ni pomagalo nič, drug za drugim so zlezli iz razpoke. Le zadnji je ostal. Že ko ga je Marjan zabijal, sem opazil, da ga zabija pod nekako lusko, ki pod udarci kladiiva poskakuje. Ker je imel Marjan srečo in ni spravil luske z mesta, si je tudi jaz z izbijanjem nisem hotel sprožiti na glavo. Tako je ostal ta klin v steni. Ko sva potem na vrhu štela kline, sva jih naštela petdeset; potem se nama je zmedlo. Nisva jih hotela šteti znova, čeprav sva vedela, da sva jih zabila še nekaj več. Dejstvo, da sva v steni zabila nad petdeset klinov, pustila pa v skali le tri, govori nama v prid in dokazuje visoko borbeno moralo, katero sva imela med plezanjem, in priča, da sva bila vzponu kos.

Še kakih 300 do 400 metrov stene naju je ločilo do vrha. Ti metri nikakor niso bili lahki in jih tudi nisva podcenjevala, vendar niso v primeri s tem, kar sva bila preplezala v spodnjem delu stene, pomenili ničesar. Ob desetih sva imela najtežji del stene za sabo in pričakovala sva, da bova vsaj v dveh urah na vrhu, a potrebovala sva še enkrat toliko. Bila sva že izčrpana od mraza in viharja prejšnjega dne ter od bivaka, pred približno 30 urami sva bila zapustila kočo in od takrat nisva zaužila ničesar toplega. Tudi obleka naju je močno ovirala. V 60-metrskem kaminu, ki se vleče poševno navzgor in katerega sem poletel igraje preplezal v srajci, nisem vedel, ali naj se jezim ali naj se smejem, ko sem se neprestano zatikal z obleko ob robove in včasih celo popolnoma obtičal v kaminu.

Ko je bilo sedaj vse najhujše za nama in sva imela zmago že skoraj v žepu, sva hotela določiti težavnostno stopnjo preplezane smeri. Oba sva poznala smer že od poletja in sva, preden sva vstopila v steno računala, da bodo nekatera mesta pete stopnje. Nisva se uštela, vendar je bilo plezanje za naju zaradi mraza in viharja, katerih nisva predvidevala, še neprimerno težje. Mnenja sva, da boji težavnostna stopnja objektivna

ocena smeri, ki naj služi v prvi vrsti plezalcu, kateri namerava smer ponoviti, nikakor pa naj se s težavnostno stopnjo ne izraža doživetje v skali. Doživetje lahko dosti lepše podamo z opisom vzpona. Smer ocenjujemo zaradi izredno neugodne kakovosti snega v celoti s četrto težavnostno stopnjo gornje meje, več mest je bilo pete stopnje. Pri tej oceni pa nisva upoštevala mraza in viharja; tega, kar sva midva doživela v Špiku, s težavnostno stopnjo sploh ni mogoče izraziti in presega že glede na posledice po vzponu meje skrajnosti. Nekaj tednov kasneje so bile ob ugodnem vremenu in ob ugodnem snegu preplezane tehnično brezdvomno težje smeri, ki so bile razumljivo ocenjene tudi z višjo težavnostno stopnjo. Čeprav sva midva izvršila svoj vzpon prej, sva mogla spraviti oceno zimskega vzpona preko Dibonove v sklad s temi ocenami, ne da bi nama bilo treba najino oceno spreminjati. Da je ocena kolikor toliko objektivna, govori tudi to, da prenese z upoštevanjem posebnosti zimske alpinistike tudi primerjavo s poletnimi ocenami preplezanih smeri.

Tudi oni kamin je bil za nama in ko sem višje zgoraj hotel iz neke kotanje napraviti komplicirano prečko v lažji teren, se je razvil med nama naslednji pogovor: »Kam greš tja?« me je vprašal Marjan. »Okoli roba vendar v lažji teren.« — »Nikar ne hodi tja, se boš zaplezal, poleti smo šli naravnost navzgor.« — Oporekal sem mu in dialog se je še nadaljeval ter bi se še bil, ako jaz ne bi odnehal ter ne bi dal Marjanu priložnosti, da gre naprej in pokaže, kako se bo zaplezal. Marjan je res šel naprej in se tudi zaplezal. Kmalu je začel zabijati kline in mi je spustil po vrvi nahrbtnik na glavo. Mogoče bi mu bil še celo privoščil, da se je zaplezal, če me ne bi zaradi tega tako neusmiljeno zeblo. Zato sem bil vesel, ko je Marjan le izplezal in sem mu mogel slediti. Bal sem se že bil, da bom kar v oni kotanji dočakal pomladi. Še nekaj raztežajev, stena se je položila in objelo naju je sonce. Razvezala sva se in medtem ko je Marjan zvijal vrv, sem pohitel proti vrhu.

Sonce je toplo sijalo in na južni strani je toplota puhtela od tal. Neskončen mir je ležal med vrhovi. Zmagoslavje je planilo vame, ko sem stopil na vrh in ničesar več ni bilo nad mano. Trideset ur je minilo, odkar sva bila prejšnji dan vstopila v steno. Sedaj je bilo vse za nama. A to zmagoslavje je trajalo le kratek hip. Zaskrbele so me noge in sezul sem čevlje. Ostrmel sem, tako hudih ozeblin nisem pričakoval. Takoj sem pričel drgniti noge s snegom, a jih nisem mogel več ogreti. Čez dve uri sem moral obuti čevlje in oditi v dolino. Šele, ko sva bila v Krnici, so se odtajale noge. Le s težavo sem korakal po cesti proti Kranjski gori. Vendar sem se hotel sam brez tuje pomoči vrniti domov. Zadnjih 100 m pred Kranjsko goro naju je dohitel voz. Sedla sva nanj in oddrdrala proti vasi. Špik in krniški robovi so rdeli in umirali v zadnjem soncu. Bridko me je stisnilo okoli srca, da bi bil najraje zajokal, in zla slutnja me je obšla: »Kaj če jih gledam zadnjikrat?«

*

Snegovi so kopneli in zima je minevala. Pomlad je prišla v deželo, posula je travnike s cvetjem in drevesa so zacvetela. Vedno višje v gore je segala, stene so se obletele in vrhovi so pričeli kazati svoja skalna

rebra. Maj se je nagibal h koncu. Končno je nastopil dan, ko sem zapuščal bolnico. Bil sem bled; oster, svež zrak me je prevzemal, kakor da bi me dušilo. Omahljiv in negotov je bil moj korak, tam kjer so nekoč bili prsti, stopalo in kasneje ozeblina — ni bilo sedaj ničesar več. V daljavi sem zaslutil gore. Vedel sem, da bo poslej težka moja pot, a nisem omahoval. Treba se bo boriti, saj zato živimo, da se nenehoma borimo, in resnično premagan je le tisti, kdor sam prizna svoj poraz.

Plezala 4. in 5. marca 1949 Šavelj Marjan in Blažej Janko.

Konobelj Franc-Slovenko:

NA STOLU

(20. II. 1942.)

Dva meseca smo že bili v Baragovi koči pod Stolom nad Zabrško planino. Četa Cankarjevega bataljona je tu preživljala svoj zimski čas. Koča je bila vedno toplo zakurjena in v večernih urah je bilo kar prijetno. Vsak je pripovedoval težave svojega življenja. Komandir Polde Stražišar nam je vedel povedati o težavah v tovarni, o organizaciji, o taboriščih itd. Tudi ostali smo izmenjavali svoje misli, svoje občutke, svoje načrte. Zbrali smo se skupaj prav iz vseh krajev Slovenije. Med nami so bili Dolenjci, Primorci, Štajerci. Največ pa nas je bilo domačinov izpod Stola. Večini nas vseh je rezala kruh javorniška in jeseniška tovarna. Grenak je bil, težko prislužen in bleda lica so bila priča, da nam je tovarna tudi pila kri.

Zanimiv košček življenja so nam odkrili nekateri. Potočnik Franc je bil španski borec; žena mu je že prvo leto umrla na Koroškem v internaciji. Njeno delo »70 dni v Glavnjači« je bilo znano po vsej Gorenjski. Kejžar je pustil v dolino ženo. Pred nami, mladimi, se je odpirala knjiga povesti jeseniške Partije. Spoznali smo štrajke, prvomajske demonstracije, manifestacije, slavo jeseniške rdeče zastave, Poljane, aretacije, ilegalne sestanke pod odrom pri Jelenu, Sremsko Mitrovico, Bileče, Ivanjico, jeseniške policaje, »Društvo prijateljev SZ«, mobilizacijo, kapitulacijo Jugoslavije, nove aretacije, Begunje, začetek vojne med SZ in Nemčijo, prve partizane, Možakljo in prvo borbo na nji, Dražgoše in končno zadnjo prostovoljno partizansko mobilizacijo decembra 1941. leta.

20. februarja 1942...

Rezek strel je odjeknil v mrzlo februarško noč pod zasneženim Stolom. Stražar nad Zabrško planino je bil skokoma v koči in je takoj obvestil o sumljivem strelu komandirja Poldeta. Strel je stražar slišal malo nižje, kjer je stal hlev, in Polde je takoj vedel, pri čem smo. Tudi ostali smo bili takoj napravljeni, vedeli smo, da so Nemci pomotoma obkolili 100 metrov niže ležči hlev. Nemci so nas hoteli presenetiti še v spanju, toda ušтели so se.

Nobenega glasu ni bilo slišati, le piskanje vlaka iz doline nam je prihajalo na ušesa kot jutranji pozdrav. Dolina je bila temna in nikjer ni bilo videta niti najmanjše luči.

V koči ni bilo nikogar več. Le intendant je še skrival v peč, kar se mu je zdelo potrebno, vendar pa bi to delo lahko primerjal samo delu žene, ki ji gori hiša, pa rešuje staro budilko. Na pol oblečeni in obuti smo se hitro zbrali za kočo.

Mrzel veter iz Vajneža nam je pihal v hrbet. Komandir Polde je stal pred težko odločitvijo: Kam? Ali v dolino pred zasede, ali pa v strmine Stola in preko vrha na Koroško.

Straža in nekateri od nas, ki smo stali pred kočo, smo opazili najprej belo odete smučarje-Nemce. Niso nas videli. Za njimi še druge in tretje in vedeli smo, da moramo pohiteti. Vmes smo slišali tudi pritajene slovenske besede. Brez domačih seveda ne bo šlo.

Polde se je odločil. Takojšen umik na vrh do koč. Hiteti je bilo treba. Nemci bodo kmalu opazili zmoto. Dolga kolona se je odločila od koč in prvi so se že izgubili med smrekami. Jezili smo se na tihem, ker nam je mraz lezel v kosti. Težko pa smo tudi zapustili toplo koč. Zavest, da ne veš, kje boš zvečer spal, ni bila prijetna. Toda omahovati nismo smeli.

Sneg se je globoko vdiral pod našimi stopinjami, kajti bil je suh. Globoka sled za nami je bila lepa sled za Nemce, ki bodo kmalu pritisnili za nami. Prvi so imeli precej opraviti, da smo se sploh pomaknili naprej. Počasi smo se pričeli vzpenjati v pobočje. Veliko zadoščenje za nas pa je bilo to, da se je Lukman, jeseniški župan, ki je to akcijo pripravil, to pot uštel. Vedeli smo, da je ta obisk njegovo delo.

Kljub mrzli zimi nismo počivali. Minirali smo vodovodne cevi iz Javorniških Rovtov, tračnice, železniške mostove, električni kabel, električni daljnovod, obenem pa smo Jesenice vedno pogosteje razburjali z našimi obiski. Trosilne akcije so bile na dnevnem redu in rdeče zvezde ter srp in kladivo si videl povsod.

Lukman je za to akcijo zbral okoli 2000 Nemcev, kakor smo pozneje zvedeli. Treba je uničiti »gošarje« pod Karavankami. Letaki so bili že tiskani. Široka akcija, ki je bila zasnovana proti nam, je bila dokaz, da nas ne podcenjujejo.

Tema je bila še, ko se je kolona pomaknila že daleč med smreke. Švabi na Zabreški planini so postali glasnejši. Skozi vrhove smrek in med bežečimi oblaki se je sem pa tja posvetila zvezda. Ni se nam preveč mudilo. Vedeli smo, da ni druge poti na Stol in da jih lahko odbijemo, pa čeprav nas je malo. Sicer nas je bilo že precej. Številka 45 se nam je zdela velika.

Zavarovali smo se z zaščitnico. Nihče nas ni mogel presenetiti. Sneg je postajal trši. Strmina in veter z Vajneža sta nas včasih vrgla na nos in kolena. Vmes pa nam je še mrzli sneg zapiral sapo.

Zapustili smo smreke in redki bori so kukali iz zmrzlega snega. Pričelo se je že daniti. Nikamor nismo videli. Megla nam je zastirala pogled proti vrhu. Veter jo je mešal. Zagnal jo je iz Vajneža navzdol, pa zopet navzgor. Nikamor se ni hotela zganiti. Sicer pa je bila to tudi naša rešitev. Tako smo ostali Švabom lepo skriti. Nizek ruševcec se je tu pa tam pokazal iz snega. Pomagal ti je, da si se pomaknil zopet za nekaj metrov naprej.

Pod nami je začelo pokati. Vedeli smo, da ni namenjeno nam. Predaleč je bilo. Vsak si je ustvarjal svoje zaključke. Vsi pa smo vedeli, da so »slavno« zasedli naše položaje. Zatopljeni vsak v svoje misli smo se predramili iz enakomernega premišljevanja. Ustavili smo se za nekaj minut.

Toda treba je bilo iti naprej. Sled za nami je postajala nevidna. Snežena rebra so bila trda. Burja je nosila v dolino sneg in kmalu tudi reber ni bilo več. Skale so štrlele tam pa tam iz pobočja. Bile so nam tudi za prvo kritje, ako bi bilo potrebno.

Težki nahrbtniki so nas upehali. Svoje premoženje smo imeli v njih. Megla nas je še vedno obdajala. Čevlji so postali trdi in šele sedaj so jih nekateri zavezali. Dvignili smo se, toda po par minutah hoje se nam je odprla slika, ki je marsikdo še ni videl. Megleno morje, ki je segalo do Triglava, Bogatina in obkrožalo ter pokrivalo tudi ljubljansko kotlino, je bilo za nas lepota, ki jo je bilo vredno občudovati. Nekaj desetih metrov od nas pa sta se visoko dvigala dva stebra dima. Gost črn dim se je valil iz meglenega morja. Gorele so kočje pod Stolum.

Tiho smo gledali v ponosni Triglav, ki je postajal svetel, od časa do časa pa ga je zakrila megla. Burja se je vedno srditeje zaganjala iz Vajneža in hipoma se je zjasnilo tudi pod nami. Zagledali smo Valvasorjevo kočjo. Od kočje pa so se pomikale kolone Nemcev. Zagledali smo tudi Zabreško in Žirovniško planino in povsod ista slika. Kolone se pomikajo proti Stolu. Slika je bila vidna samo nekaj hipov in megla z Vajneža je sliko zopet zabilasala.

Ključavnice ali narcise (*Narcissus angustifolius* Curt.)

Foto Slavko Smolej

Pohiteti je bilo treba, ker pri koči še ne bomo kmalu. Sicer je bilo samo nekaj sto metrov do nje, toda preveč smo bili utrujeni, nahrbtniki pa so bili težki.

Ni bilo treba prigovarjanja, sami smo vedeli, da moramo pohiteti. Sonce nam je sijalo v obraz. Podaljševalo je svoje žarke v strme triglavske stene, v kopasti hrbet Bogatina in Blegaša.

Prvi so se oglasili, da so pri koči. Odleglo nam je. Borili se bomo torej na vrhu, ako bo treba. Sovražnika še ni bilo za nami.

Zbrali smo se v koči. Straža pa je ostala na svojem mestu. Skuhali smo si tople kave. Vsak pa je takoj začel čistiti orožje; vedeli smo, da bo danes še trda. Bili smo šele sredi dopoldneva.

Koča je zadnjič sprejemala svoje goste, to pot borca za novo življenje — partizane!

Okoli mize v jedilnici so posedli: Vovkov Ivan, Vernikov Matija, Šmid Janez, Zemlja Albin, vsi jeseniški kovinarji in vsi, ki so bili doma iz jeseniškega kota. Fantje iz Primorske in Štajerske so prvič gledali Gorenjsko iz take višine. Kodrov Jože iz Baške grape je razvijal svoje misli in nam pripovedoval, kako je spravljal čez italijansko-jugoslovansko mejo pištole, ki so marsikaterega fašista spravile pod rušo. To pot je z italijansko karabinko stal na drugi meji in pomiloval brate onkraj Karavank, ki so bili deležni istih blagodatij kot on. Tone, njegov brat, mu je delal družbo.

Jože je pribežal iz Italije že pred kapitulacijo jugoslovanske vojske. Takrat je zaupal, vendar se je kmalu bridko razočaral nad življenjem pri nas. Grenak je bil kruh, ki si ga je služil s hlapčevanjem na Dovjem. Ni si predstavljal, da je to zadnji njegov dan.

Sonce je bilo že kar visoko, toda Švabov še ni bilo videti. Pogled v dolino pa nam je zastirala megla. Ura je šla že na enajsto. Pozabili smo že skoro, da smo pred dvema urama težko prisopihali na vrh pred Nemci, ki gredo verjetno za nami.

Brezskrbnost pa nas je takoj minila, ko je okoli kočice zavil stražar in javil, da je zapazil par sto metrov niže prve Švabe. Klic: »K orožju!« nas je kaj hitro zdramil. Kmalu smo bili vsi na položajih. Vsi pa smo se dobro zavedali, da ne smemo odnehati do zadnjega diha.

Polde je poslal na koroško stran izvidnico, da pregleda teren za našo prihodnje zavetje, kamor naj bi se umaknili.

Večina smo stali v takem položaju prvič; čakali smo ter bili pripravljani na ognjeni krst. Švabi so bili še precej daleč. Megla in bele halje so jih napravljale nevidne. Precej je bilo treba napenjati oči, da smo jih opazili. Sicer je posijalo tudi sonce, toda kmalu ga je zakrila megla. Zavedali smo se, da bo borba trda, kajti h koči spustiti Švabe bi bilo za nas usodno. Zatorej je bila naša trdna odločitev, da se bomo borili do mraka. Potem se bomo lahko umaknili.

Prvi streli so padli. Misliti je bilo treba na zaklone. Polegli smo za skale. Toda Peter ni zdržal, da jim ne bi z mitraljezom takoj odgovoril. Mir je nastal za nekaj sekund.

Močnejši pok se je odbil od skal par metrov pod nami. Tromblonke so začele svojo pesem. Niso nam bile nevarne. Stražišarjev Viktor si kar ni mogel najti zaklona, kar stoje jim je vračal pozdrave.

Nemci so uvideli, da bo težko. Njihov položaj ni bil najugodnejši. Za hrbet nam je bilo nemogoče priti. Strme pečine so nas varovale. Zavedali smo se tudi, da moramo braniti kočo, saj je nosila ime našega največjega slovenskega pesnika.

Švabi so bili trdovratni. Ljubilo se jim je na vrh. Njih pesem je postajala glasnejša. Mi smo bili bolj tihi. Redki strelji so morali biti dobro merjeni. Dvajset nabojev na vsakega je bil račun, ki ga je bilo težko rešiti. Večer pa je bil še daleč. Res je šla ura že na četrto popoldan, toda treba je bilo zdržati še eno uro.

Trmastí Švabi so se premikali počasi proti nam. Tu pa tam so katterega potegnili za noge nazaj; rešen je bil vseh skrbi.

Sonce se je pomikalo proti Bogatinu. Treba je bilo misliti na umik. Toda Švabi ne smejo o tem ničesar vedeti. Redki strelji so še vedno odgovarjali Švabom. Kodrov Jože je priskočil v pomoč, da podere s svojo karabinko Švaba, ki je bil le malo preveč predrzen. Toda komaj se je ulegel, je omahnil z glavo na puško. Jože nas je zapustil brez besed. Nemški ostrostrelec ga je zadel prav v čelo. Kri je pordečila skalo pod njegovo glavo. Pretresla nas je Jožetova smrt. Vedeli smo, da bo ostal vrh Stola kot nemi stražar. Brat Tone se je brez besed poslovil od njega. Zaklel pa se je ob njegovem truplu, da ga bo maščeval.

Tudi mi smo z istimi mislimi pritrčili Tonetu. Novi strelji so usekali po Švabih. Zopet jih je nekaj omahnilo.

Toda mrak se je že bližal. Nastalo je vprašanje, kaj naj naredimo s kočo. Pustiti jo Švabom za zatočišče, ne bo najboljše. Polde je odredil, da se koča zažge. Kmalu se je kadila stara preperela slama in vsem nam je bilo težko. Polde se je premislil in je sam začel gasiti.

Na položaje so še vedno užigali posamezni strelji. Tudi mi smo odgovarjali.

Švabi so silili vedno bolj proti položajem. Mrak jih je še zakrival. Toda kočje jim vseeno ne bomo pustili.

Zopet je zagorela.

Četa je pričela z umikom. Prvi so se že spuščali po plazu v dolino Orgeljč. Toda nova misel nam je padla v glavo. Goreča koča bo za Švaba znamenje, da smo se umaknili, ... in pustili smo Švabom celo kočo. Zadnji so se začeli umikati. Posamezni strelji na Švabe so dali vedeti, da smo še na vrhu.

Mrak je pokril vso dolino in skale so postajale črne. Samo snežene lise v dolini so se še belile.

Tudi zadnji borci smo zapustili vrh. Hitro smo bili na dnu plazu. Toda, kam sedaj? Izvidnica se je pravkar vrnila. Na Koroško ne smemo. Na Mačenski planini nas čakajo Švabi.

Odločili smo se brž. Prvi Nemci so bili že na vrhu. Nekaj streljav je revsknilo za nami. Nismo jim odgovorili.

Odločili smo se, da se umaknemo v dolino Žingarice. Pričeli smo gaziti globok sneg. Toda z brega je šlo malo hitreje. Kmalu smo se znašli pri lovskih kočah.

Trda noč nas je obdajala. Megla jo je še bolj gostila. Z vrha Stola se je pričelo svetiti. Rumenkasti prameni so prodirali skozi redko meglo. Vedeli smo, da mesec ne vzhaja iz te smeri.

Švabi so v tretje zažgali kočo. Edino na njej so se lahko maščevali. Čete niso več videli. V Žingarici je počakala dva dneva. Tretji dan pa je bila že zopet pod Stolom. To pot še veliko niže. Ustavili smo se sto metrov nad Potoki.

Letaki so naznanjali uničenje »gošarjev« pod Karavankami. Toda nove akcije so povedale Lukmanu, da živi ne morejo biti mrtvi.

Krušic Janez:

VZHODNA STENA STENARJA POZIMI

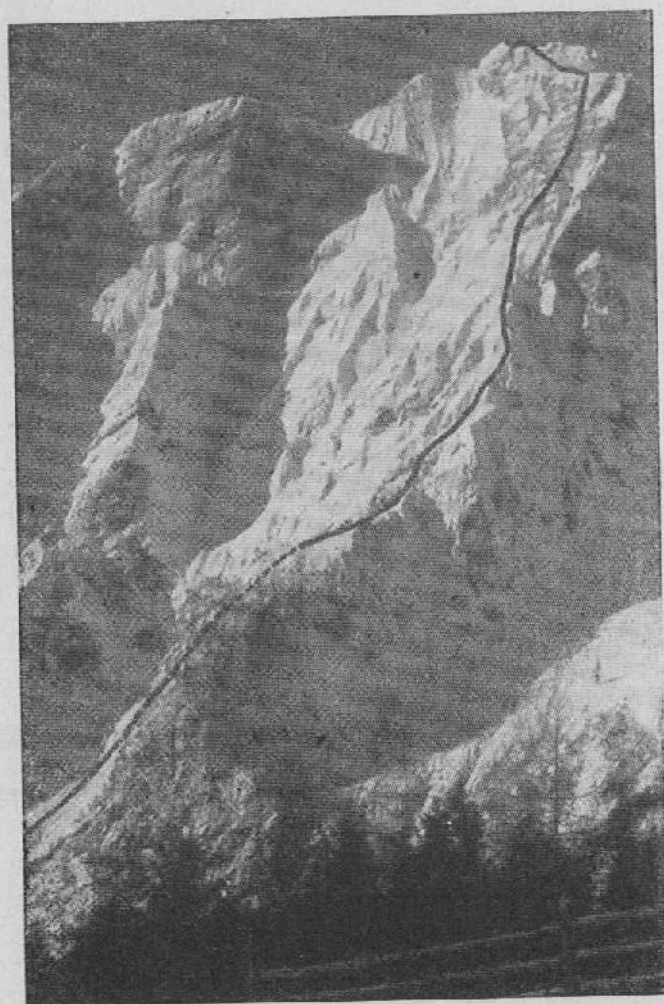
V sklopu doline Vrat se vzpenja v nebo zajetni masiv Stenarja. V zornem poletju izgubi vso svojo pomembnost zaradi bližine mogočne Triglavske stene. Vse drugačna pa je njegova podoba sredi mrzlih zim, ko je ves vkovan v led in sneg. Trije izraziti stebri, katere ožarja dopoldansko sonce, da se bleščijo kot ogromni kristali, spominjajo na goro v Centralnih Alpah — na »Piz Palu«.

Že dolgo je tega, kar so Stenarjeve gladke jutranje vesine zanimale Maksa. Z vsem svojim gorniškim žarom mi je govoril o zasneženi steni, preko katere hrumijo uničujoči plazovi v zatrep in dalje vse do Bistrice. Gora je grozila, a prav s tem vabila na borbena dejanja. Vstalo je hotenje! Toda Maks je odšel po službeni dolžnosti daleč v Bosno. Svetel lik dobrega tovariša z gora je ugašal nekje v čadu zeniških martinarn in valjarn — lepi načrti pa niso bili pozabljeni...

Srečal sem se z novimi gorniki, kateri so imeli prav tako veliko ljubezen do gora in hotenje po drznih doživetjih v skalnih robah. Janko mi je od vseh strani zaradi svoje iskrenosti, skromnosti in drznosti postal nepogrešljiv tovariš. Nobenega vzpona v neznanih stenah si nisem mogel predstavljati brez njega. Pesem kladiva v sivih pečevjih, kakor spev cepina in hrestanje derez v mrzlih, ledenih strmih so se strnili v mogočno himno o tovarštvu, ki ne pozna meja. Delila sva srečo po uspelem vzponu in bolečino umika. Skupaj danes v burji ali nevihtah, jutri v nasmejanih sončnih dneh. Za takega gornika zastaviti svoje življenje, če je treba, pač ni težko.

Kljub temu, da smo vse bolj prodirali v skrivnosti razoranih gora, naše hrepenenje po njih ni bilo nikdar potolaženo. Romali smo vedno znova k njim. Tako tudi k Stenarju...

Sobotno popoldne na poti v dolino Vrat. Ker smo imeli z Jankom in Slavkom že vso našo plezalno opremo v Aljaževi koči, kjer je ostala od našega prejšnjega obiska, sem lahko oprtan ravno še dohajal Dolfeta,

Vzhodna stena
Stenarja

Foto Jaka Čep

ki je s svojimi ogromnimi koraki spešil po stezi, kot bi nekje gorelo. Res, vrhovi Cmira so goreli v žarkih zahajajočega sonca, pa so le prekmalu ugasnili. Suhljadi se v bližnjem gozdu ni manjkalo, tako da je bilo kmalu prijetno toplo v lesenjači. Zvečer sta priropotala še moja tovariša v navezi Janko in Slavko, ker zaradi službe nista mogla prej. Utrnili smo dogorevajočo svečo in se spravili k počitku.

Pred svitanjem je bilo treba zlesti iz toplih postelj. Tiho smo se napravili in použili skromen zajtrk, ne da bi motili Dolfeta s tovarišem, ki sta še krepko »žagala« na pogradu. Seveda, njima se ni mudilo, saj gresta le preko Luknje v Trento, mi pa smo imeli pred seboj dolgo in neznano pot. Zunaj je bilo kljub zvezdnatemu nebu pretemno, zato smo si z malo petrolejsko svetilko, s »čukom«, osvetljevali pot. V njenem soju

se je iskrila skrepenela snežna planja kot v pravljici. Naš zgodnji pohod me je spominjal na opise vzponov gornikov v Osrednjih Alpah, ki jih svitanje zateče že visoko nckje v robeh.

Na zasneženih sesutinah glavne Stenarjeve hudourniške grape, ki tu preide v suho strugo Bistrice, smo zapazili zgaženo stezo in krenili desno vkreber. Prav sem na planjo so prihrumeli plazovi iz Stenarja celo letos, ko je tako malo snega. Telovadili smo preko velikih snežnih gmot v plazni grapi vse višje. Prvi visoki prag v grapi nam je zastavil pot. Zavili smo na levo v strmo mejno rebro, kjer je bil sneg zelo trd; zato smo si ob modli svetlobi »čuka« navezali dvanajsterke na čevlje, opremljene z gumijastimi podplati, za katere je bila gladka snežna strmina pretežka preizkušnja. Rebrom se kmalu občutno ustromi, tako da se je sneg le slabo oprijel skrotja. Plezali smo previdno oprijemajc se krivenčastih vej bukovja in rušja. Pečevje pa se je spet položilo in prešlo v gladko vesino ogromnega zatrepa pod Stenarjevim vzhodnim ostenjem. Zavoljo zaposlenosti s plczo smo šele sedaj opazili, da se je medtem zdanilo. Nadaljevali smo čez plazne drče prav v krnico, katero tvori na prednji strani markantna porasla glava. Tu so se črtali v vsej snežni strmali ostri žlebovi, po katerih je rohnelo že mnogo plazov. Nismo si želeli, da bi nas tam zatekel »beli hudournik«, ker ne bi mogli nikamor ubežati. Najbrže bi nas našli šele v poletju.

Čez kratko stopnjo smo bili hitro pod izrazitim pragom, ki loči spodnjo krnico od gornje. Prehod preko njega nam je omogočil zelo strm, poledenel žleb na desni strani. Ni bilo lahko splezati po njem, ker nas je zadrževal celo kratek, leden previs. Z izsekavanjem plitvih stopinj in s pomočjo delno razvite vrvi smo se le zgnegli preko praga do gornje krnice, nad katero se bohota blizu sto metrov visok skoro navičen skok preko vse njene širine. Iskali smo možnosti vzpona. Morda bi šlo v sredini ali po nekakem kaminu v levem vogalu — toda bilo bi prezamudno. Vsa stena pa je visoka, poleg tega je ni nihče od nas poznal od poletja. Krenili smo desno proti značilni porasli glavi, ki tvori nekak podstavek stebra, katerega smo si izbrali za vzpon. Preden prideš na plešo glave, je bilo kar nerodno zlesti preko strmega skalovja, prekritega s sipkim snegom. Objelo nas je morje sončne bleščave, da je kar slepilo. Ta glava je ločena od stebra z izrazito škrbino, odkoder je bil lep in obširen pogled na prostrane zaličene planje na vzhodni strani stene. Tu smo razvili vrv ter se navezali. Dalje smo se držali pri plezi ostre grebenaste rezi, ki se nam je zdela najbolj naravna in varna pred plazovi. Tudi gamsi so se posluževali tega prehoda, saj smo njihove stečine sledili še visoko v grebenu.

Plezanje preko osončenih grebenastih rogljev in strmih pobočij je bilo pravi užitek — le škoda, ker je bil prav na težjih mestih pršič, ki ni držal stopinje. Vse višje smo si utirali pot. Medtem je sonce že temeljito ojužilo snegove, tako da se je ob vsakem našem koraku v celec prožil v večji strmini kakšen plazič. Prijetna toplota nas je tako prevzela, da smo dalje časa počivali v mali kotanji. Morali pa smo spet naprej, ker je bil vrh še daleč. Previdno smo prečili ojužena pobočja

nad grapami, ki so se grezile pod nami vse v zatrep pod pragom. Ne bi bilo prijetno drseti po kateri od njih. In ni dosti manjkalo...

Glej, tam levo v plateh kakih 200 metrov od nas celo tropo gamsov. Nič se niso dali motiti zaradi naše bližine. Previdno so izbirali žlebove, police in vesine ter plezali proti prevalu v južnem grebenu masiva. Prav tam, kjer se vzpenjajo gamsi, smo si iz doline Vrat predstavljali naš vzpon. Toda spodnji prag in nato številne grāpe so nas odvrnile od prvotne namere. Divji plezalci so hitro napredovali — morda vsega skupaj slabo uro, pa so izginili za grebenom. Res pravi mojstri v alpinistiki, katerim nerodni ljudje ne bomo nikoli kos. Prilezli smo pod zgornji okopneli del raza. Lahko bi prečili levo proti platem po sledovih gamsov, pa nam ni prijalo, ker bi se umaknili preveč iz smeri. Raje naravnost preko ustromljenega pečevja, preko katerega je curljala voda kopnečega snega. Tod je nekoč poleti plezal tudi naš vzornik in učitelj Klement Jug.

Iz malega sedelca smo zlezli preko plaznega stožca čez nizek prag. Dalje je bilo treba obiti krušljiv vogal, da bi lahko nato nadaljevali vzpon po strmom žlebu. Pa bi se kmalu zgodila nesreča. Na vogalu sem se oprijel dozdevno čvrste luske, ta pa se je odtajana odlučila in prevalila name. Izgubil sem ravnotežje in zdrsnil po snežni plaznici proti žlebu. Skušal sem se zaustaviti z oklom cepina, pa dvomim, da bi mi to uspelo v zmečkanem snegu, ki se je dričal z menoj vred. Ali je konec? Ne! Le kakih pet metrov je bila dolga moja neprostovoljna vožnja, ko sem začutil krepak sunek vrvi, ki se mi je oklenila okrog prsnega koša, da me je še par tednov bolelo rebro. Morda pa me je oplazila odkrehnjena luska? Pa to ni važno — bolje tako kot drseti s skalo in plazom po žlebu navzdol — v pogubo. Janko, ki vedno varuje pozorno in sigurno, je zadržal moj zdrk. Strahu nisem občutil, dasi položaj tisti trenutek ni bil tako preprost. Slavko je namreč prav tedaj, da ne bi izgubili preveč časa, plezal zadnji proti Janku brez varovanja. Če Janko ne bi bil pripravljen, bi vsi trije zaključili turo — doli v zatrepu. Pogledaj sem ga. Razumela sva se brez besed kot zmeraj. Pravi tovariš z gora! Takoj sem nadaljeval vzpon po žlebu, v katerem je sonce tako jemalo sneg, da je kar teklo. Plezali smo previdneje po žlebu vse do glaviča v grebenski rebri. Stena se od tu požene še bolj strmo kvišku, toda razčlemb ne manjka. Dereze so mi bile že kar odveč, zato sem jih snel in nadaljeval plezanje v čevljih. Gumijasti podplati so prijemali v suhi skali odlično — treba je bilo le paziti, da ne spodrsnejo na kakem polednelem stopu. Nič nismo izbirali terena, saj mora iti tudi naravnost. Prejšnji dogodek pa nas še vedno ni spametoval. Ker se je sonce že pogreznilo za Stenarjev južni greben, se nam je mudilo — zato je plezal Slavko nevarovan istočasno kot jaz. Tak način seveda kljub vaječnosti ni v skladu z nobenim pravilom plezalne tehnike, napredovanje pa je hitrejše. Dolžino vrvi pod grebenom smo se poslužili strmega žleba, napolnjenega s pršnim snegom, kjer nobena stopinja ni držala.

Pa smo le pritelovadili na položen greben, po katerem se nadaljuje smer iz severovzhodnega raza združena z Jugovo vse do vrha. Tu je

bil tako občuten mraz, da je kljub našim zimskim oblekam zbadal do kosti. Po zložni rezi smo hiteli, kolikor nam je dovoljeval utrudljivi sipki celec, v katerega smo se globoko udirali. Za prvim vzhodnim vrhom je treba sestopiti še v ostro grebenasto škrbino, iz katere je še dobro vrvno dolžino nerodne plezarije. Nato smo kar planili po položni rezi na vrh, ki je rdeče žarel v zahajajočem soncu. Naše desnice so se sklenile v krepkem in srečnem stisku.

Pošarili smo po na pol zasutem možicu, ki hrani zarjavelo konzervno škatlo s preperelimi lističi obiskovalcev, v katero smo položiti še našega. Če bi bili bolj zgodnji, bi si bili privoščili daljše uživanje v brezdelju na osončenem vrhu. Tako pa zato žal ni bilo časa. Dnevi so pozimi kratki — sonce pa se že skoro dotika obronkov daljnih gora na zapadu. Sestopili smo kar navezani proti Sovatni, v konto pod prevalom. Imeli smo imeniten drič, kar po zadnji plati. Zvili smo trdo, namočeno vrv, ki nam je bila sedaj le v napoto.

Utrujeni in premočeni smo prtili v globokem, mestoma gnilem snegu navzdol skozi Bukovje v zatrep Bistrice in dalje do koč v Vratih. Medtem je tiho ugasnil zadnji, zbledeli škrlat v Cmiru. Skoro brez prehoda se je izgubila dolina v večernem somraku.

Kako vabljeni so bili trdi pogradi v lesenjači — a se jih nismo smeli poslužiti. Le malo smo duškali, nato pa se spet opotekali po neskončno dolgi poti doline Vrat vse do mežikajočih hiš v Mojstrani.

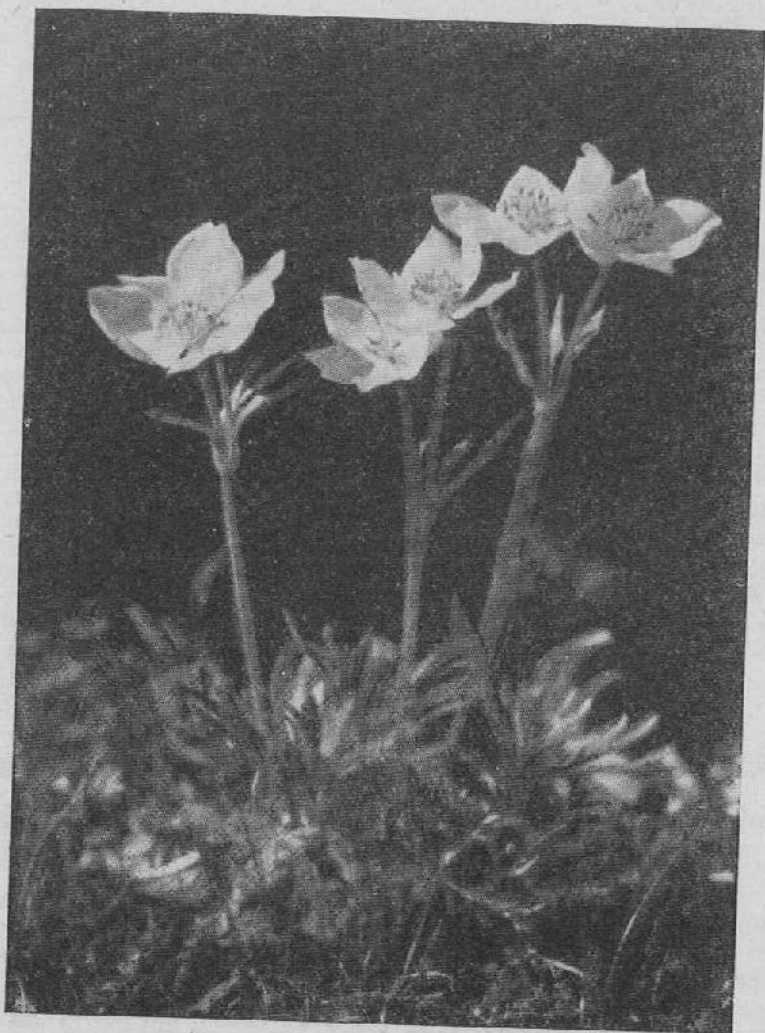
Opomba: Prvi zimski vzpon približno v letni smeri dr. Juga so izvedli Šilar Janko, Koblar Slavko in Krušič Janez (AO Jesenice) dne 30. januarja 1949 v osmih urah.

Zupan Ivan:

NA BABJI ZOB

V zadnjih dneh meseca aprila 1944, ko se je sneg na Jelovici že skrival med smrekami in so se v dolini že kazale ob potokih zelene trate, sem prispel v taborišče minerske čete »Ratitovec«. Četica je takrat taborila na razglednem grebenu Papeža, kjer je prebila zimo, ne da bi bila napadena, čeprav je delala pogoste akcije na terenu v vzhodju Jelovice.

Večer je bil, ko sem prispel v taborišče. Okrog ognja, nad katerim je v velikem loncu vrvrajoče vrela »mošta«, je sedelo nekaj borcev v živahnem pomenku. Menili so se, kako bi jo zagodli Švabom za prvi maj — praznik delovnega ljudstva. Prisedel sem h komandirju tov. Triglavskemu in se zapletel z njim v pogovor. Med pogovorom mi vzbudi pozornost majhen spor med tovariši. Tone je namreč rekel, da bi Švabe močno razdražili, če bi jim izobesili zastavo na Babjem Zobu. Kako bi jih tudi ne, se je navduševal Tone, saj bi jim visela ravno nad glavami. Mislil je na vojaštvo v kasarnah na Bohinjski Beli. Večina je temu ugovarjala; »Kaj boš s tem, ne nori, kako boš pa prišel na špico, ko te iz kasarne z eno mino lahko stresejo iz peči«. Vendar je bil tudi meni pred-

Bedenocvetna vetrnica (*anemone narcissiflora* L.)

Foto Slavko Smolej

log všeč. Na to sem opomnil Triglavskega ter se ponudil, da grem zraven. Zmenili smo se, da bomo popoldan pred prvim majem krenili, Tone, Triglavski in jaz, ter poskusili srečo, ne toliko s steno, ampak s Švabi, proti katerim bi bili brez moči, če nas izvohajo v steni. Sonce je toplo grelo, ko sem pričakoval na Taležu tovariša. Bil sem že nestrpen, ko ob določeni uri še ni bilo nikogar. Toda brez potrebe. Skoraj se je pokazal Tone z nasmejanim, od sonca porjavelim obrazom, za njim pa je hitel Triglavski. Tone je preko ramen nosil veliko zastavo. Vesel pozdrav in krenili smo preko taleških travnikov.

Očnica ali planika (*Leontopodium alpinum* Cass.)

Foto Slavko Smolej

Malo komu razen domačinom je poznan ta tihi kotiček Jelovice. Ravnico, prepreženo z dvema potokoma, ki se izgubita v kotlači porastli z gostim grmovjem na Kumerdejevem rovtu in se rodita kot nov studenec v vzhodju Jelovice, obdajajo travniki, sem pa tja smrekovi in bukovki gozdiči. Tu ob potoku je že klilo prvo zelenje in ponekod vijoličaste lise cvetočega podleska. Pomlad nam je dihala v obraze in ob pogledu na te prve znanilce pomladi nam je bilo toplo pri srcu. Pomlad — po kruti zimi v gorah, s spanjem v mrzlih nočeh pod zasneženimi plahdami. Pomlad! Vlila nam je novih moči, novih upov za skorajšnje lepše življenje v svobodi.

Preko košenin smo hodili tiho vsak s svojimi mislimi. Prispeli smo na Meglov rovt, ki nima posebne višine, toda razgled je tudi za razvajenega človeka nepozaben. Kakor na dlani leži Blejsko jezero z okolico tja preko Vrbe, vznožja Karavank in do neba, kjer se široka Stolova glava zavija v meglico. Zastrmeli smo za hip v dolino, na zasneženi Stol, Begunjščico, Storžič ter se spomnili tovarišev v teh gorah.

Spustili smo se po strmi poti proti Kuplenku. Nad prijazno vasico, vedno gostoljubno partizanom, smo se ustavili in pogledali, kako je z znamenjem na Primažičevem kozolcu. Deska je stala pokonci. To je bil znak, da Švabov ni v vasi. Šli smo k Primažiču, kjer smo očeta dobili na vrtu. Malo dvomljivo nas je pogledal, ko smo ga prosili za vrv in mu povedali, kam smo namenjeni. Vrv pa je dal rade volje. Poslovlili smo se od gostoljubne Primažičeve družine, ki nam je želela srečno pot.

Čez pičlo uro smo že stali na vrhu melišča pod steno na severni strani Babjega Zoba. V začetku smo v skali kar hitro napredovali po varnih oprijemih, ki so nam jih nudile korenine sem pa tja vzniklega grmovja; to nam je ponckod dajalo tudi kritje. Pod nami okrog kasarne so vežbali vojaki. Sklenili smo, naj eden stalno opazuje z daljnogledom življenje okrog vojašnice. Medpotoma smo si oskrbeli drog za zastavo, nismo pa vedeli, kako ga bomo pritrdili na vrhu. Na mestu, kjer se loči Zob od stene Ricmana, smo se znašli nekaj metrov previsoko na udobni polici, toda med nami in Zobom je zevala kaka dva metra široka zajeda. Kako priti preko? Tone se domisli droga, katerega smo vlekli s seboj. Položili smo ga preko zajede. Tone se je navezal na seneno vrv, jaz pa sem ga varoval ter se z rokami oprijel droga in se leže vlekkel po šibčci se mladi bukvi. Dosegel je z rokami skalo na drugi strani in se potegnil nanjo. Sledil sem mu. Še dobrih 10 metrov in če bo sreča, pa bo zaplapolala zastava, mi je šlo po glavi. Plapolala bo v močnem vetru, ki je pihal iz Bohinjske doline, da se je bilo treba dobro držati stene. Če bi zletel na tem mestu, sem pomislil, se niti stene ne bi dotaknil s telesom, ampak bi padel nekaj sto metrov v prostem padu med smreke.

V zadnjem delu pod vrhom nam je pomagal prepereli drog, katerega je nekdo privlekel verjetno že pred vojno, da je z njegovo pomočjo osvojil vrh. Seveda ni bil varen, prišel pa je prav, ker drugih sredstev nismo imeli. Triglavski je naredil nekaj posnetkov, ko je Tone premagoval zadnje metre. Jaz pa sem varoval Toneta na oni »plezalni« vrv, katere trdnost ne bi bil rad preizkušal na tem mestu. Skoraj nato je Tone izginil nad menoj za robom. Zasliskim njegov glas: »Sem že na vrhu, pa ne hodi za menoj, ker ni prostora.« Potegnil je za seboj na vrvi zastavo in drog. Nestrpen sem bil, ker nisem videl, kaj dela Tone nad menoj. Slišal sem le, da nekaj rentaći. Mučil se je z drogom, katerega je zabijal v poklino. Oddahnil sem se, ko mi je vrnil prazno vrv. Kmalu za njo pa so pogledale preko roba njegove noge.

Sedaj pa je bilo treba hiteti. Sedem metrov dolga zastava je vihrala v močnem vetru, katero vsak čas lahko zapazijo iz kasarne, skupaj z njo pa tudi nas. Prepereli drog sva s Tonetom potegnili izpod vrha, ga

položila preko zajede in se po njem potegnila na drugo stran. Hitro smo se začeli spuščati navzdol. Komaj smo bili v sredini stene, ko se je gibanje okrog vojašnice ustavilo. Videli smo gruče vojakov, ki so gledali proti Zobu. Podvivali smo se. Hipoma so se vojaki razbežali. Slutili smo, da so padla povelja, namenjena za nas, ker so nas opazili z daljnogledi. Sedaj je bila za nas vsaka minuta dragocena. Komaj smo raztrganih hlač in opraskanih rok stopili na melišče pod steno, je zasikala nad našimi glavami mina in udarila ob steno. Plaz kamenja se je vsul na melišče, po katerem smo skokoma bežali na varno. Mina za mino je treskala v steno, da pa je bila godba popolnejša, je vmes drdral mitraljez vse do trde noči.

Mi trije pa smo zadovoljni sedeli pri Primažiču in se krepčali ob gostoljubni veliki mizi, okrog katere je le redko v teh časih sedela samo domača družina.

Kasno je že bilo, ko smo se po temni gozdni stezi zgubljeni v jelovških gozdovih. Po gorah pa so goreli kresovi. Kres do kresa; na Jelovici, Pokljuki, Možaklji, po Karavankah so oznanjali hotenje naroda pod gorami in na gorah. V dolini pa so prasketale brzostrelke in regljali mitraljezi. Rakete vseh barv so švigale proti nebu. Partizani so praznovali prvi maj. Praznovali pa niso Švabi.

Še iste pomladi, ko so ozelenele gore, je padel Tone pod Dobroč, ko je jurišal na gestapovski avto. Padel je eden izmed tisočev, ki so ljubili svojo domovino in naše planine.

Ivan Bučer:

NEKAJ O PLANINSKEM JEZIKU

(Haukmanov purš na gank tephe klofa)

Koliko slovenskih besed je v gornjem podnaslovu?

Menda ni treba govoriti, kako se je tak jezik, ki je nekoč živel v domovih jare gospode, že zdavnaj preživel; kazal je vso revščino tedanje meščanske poldružbe narodno nezavednih zaplotnikov.

Kaj je tedaj zavajalo **gnadljive frave, pjontarje in hausmajstre**, da so govorili tako boljšo **špraho**? Pač napačno prepričanje, da je čisti ljudski jezik samo za hlapce in krščenice, pa tudi prepričanje, da se v slovenskem jeziku ni mogoče tankočutno izražati, da se s spakedranko natančneje, vsekakor pa sočneje pove misel in določi predmet.

Pred drugo svetovno vojno se je tak jezik udomačil med nekaterimi alpinisti; čisto posebna govorica je bila to, saj so s spakedrankami poimenovali razne gorske oblike, plezalske gibe, pripomočke in opremo. Zakaj? Nekaterim so bili pač razni alpinisti nangaparbarske nacionalistične odprave za zgled.

Po Jugu smo bolj ali manj uspešno osvajali naše stene v tekmi z zamejci, zlasti z Nemci. Tehnično bolje izurjeni in boljše opravljene Nemci so vzbujali nevoščljivost in občudovanje v naših razvijajočih se ple-

Wulfenov joglič (Primula Wulfeniana Schottl.)

Foto Slavko Smolej

zalcih. To je nekatere zapeljalo, da niso posnemali in se učili pri tujcu samo sloga in tehnike, temveč tudi poimenovanja, pa so vnesli v svoj alpinistični jezik njihovo besedo, prikrojeno slovenskemu jeziku. Menili so, da tako pač imenitneje zveni. Mladi so pa posnemali, Marsikateri, ki bi bil lahko, je bil prenemaren, da bi bil poiskal v našem živem, klenem in bogatem jeziku primeren izraz, si ga usvojil in ga tudi uveljavil v živi govorici.

Pričakovali bi, da bo zdaj, ko smo zadihali samoraslo narodno življenje, kaj bolje. Pa ni. Kakor bi poslušal stare k. u. k. francjožefske veterane pri modrovanju, prav tako zveni pogovor v marsikateri današnji alpinistični družbi.

»Tam, kjer je tista rantklufta, sem preskočil špalto in prestopil v kanto. Bil sem na dveh zajlah in tri šnure sem imel v žepu. Drugače pa samo protzak in vindjako. Oni se je rajši ahzajlal, pa še dovolj zázihran ni bil...« in tako dalje teče čudovita kolobocija nemarneža ali nevedneža.

Ni moj namen nizati take smrdljive cvetke v poseben šopek. Le to bi tiste vprašal, ki se ponašajo s tako rečjo, mar je taka govornica res potrebna? Saj imamo lepe pristne slovenske izraze. Ali ne bi lepše povedal, ko bi dejal, da je tam, kjer je tista vstopna zijalka, preskočil bolt in prestopil v raz. Bil je pa na dvojni vrvi in tri vrvice je imel v žepu. Drugače pa le krušnjak, torbico in vetrovko. Oni se je pa rajši spustil po vrvi ali ob vrvi, čeprav ni bil dovolj zavarovan.

Mar se spakedranka res tako imenitno sliši? Ali s tujko res natančneje izrazimo in določimo pojem? Kako, mar mislite vsi, ki se ne morete otresti tujščine, da je res naš jezik tako reven? Kakšna grda znota! Prisluhnite samo mojstrom naše besede! Oglejte si Župančičevo Veroniko Deseniško, kjer je v vsej drami le petnajst skoro udomačenih tujih izrazov!

Poskusite določiti, kaj naj pove spakedrana **rantklufta** (Randkluft)? Vse mogoče lahko pomeni, kar lahko v slovenščini povsem natanko določimo: **obrobna zcv**, **vstopna zijalka**, **krajna poč**, okno, votlina, krajni vdor ... in še bi lahko našteval primerne izraze za vse odtenke.

Današnji knjižni slovenski jezik je pridobitev štiristoletnega boja našega naroda za kulturne in socialne pravice. Nihče ne sme tisto, kar so rodovi s tolikim trudom zgradili, zdaj iz malomarnosti ali napačne orientacije v družbi in narodu kvariti in rušiti. Najmanj pa alpinist, ki mora svoje prvenstvo v gorah prenašati tudi v vsakdanje družbeno življenje. Drugače njegova alpinistika nima pomena in je ničvredna.

V zdravi domači govornici je skritih še polno besednih zakladov, ki jih je treba dvigniti in oživetiti. Ali ne bi našli načina in volje, da bi prisluhnili živemu jeziku in pometli vse haukmanove purše z gipflnov in turnov? Saj domač fant skoro ne upa povedati po svoje v družbi imenitnežev, ker meni, da se bo osramotil z zdravim in sočnim domačim izrazom. Primerilo se mi je, da sem spraševal oglarja, ki je lansko leto kuhal oglje v Vratih, o imenih vrhov. Nikakor mu nisem mogel izvabiti za Suhi plaz drugega imena kakor Škrlatica. Vse robke, plazine in debri mi je poimenoval — le Škrlatica mu je ostala Škrlatica. Ko sem pa le omenil, če pozna »Suhi pvaz«, me je začudeno pogledal in zamahnil omalovažujoče z roko: »Ah, tako pravimo le domači med seboj!« Tako daleč smo že utrdili izumetničeno ime in odrinili lepo, krepko domače ime. Naposled bomo slišali Gorenjca, da ne pojde v robé, ampak pojde v kante — le tega ne vem, ali v bencinske ali v oljne.

Ob temle se mi poraja še neko vprašanje. Dr. Henrik Tuma je menda zbral ogromen besedni zaklad iz področja gorske pokrajine, alpinistične tehnike, dejanja in opreme gorjanov ter njihovega življenja v planinah. Delo je pripravljal za izdajo in kot natančen človek je dal nekaterim prepise v pregled in prečhtanje. Do izdaje ni prišlo, ker ga je smrt prehitela. Kam je zdaj ta dragocnost izginila? Sumimo, da so si nekateri prilastili to stvar in ljubosumno skrivajo to Tumovo delo ter celo prodajajo njegove izsledke za svoje. Mar je to res? Ali so samo pozabili, da leži mrtvo pri njih v miznici?

Slavko Smolej:

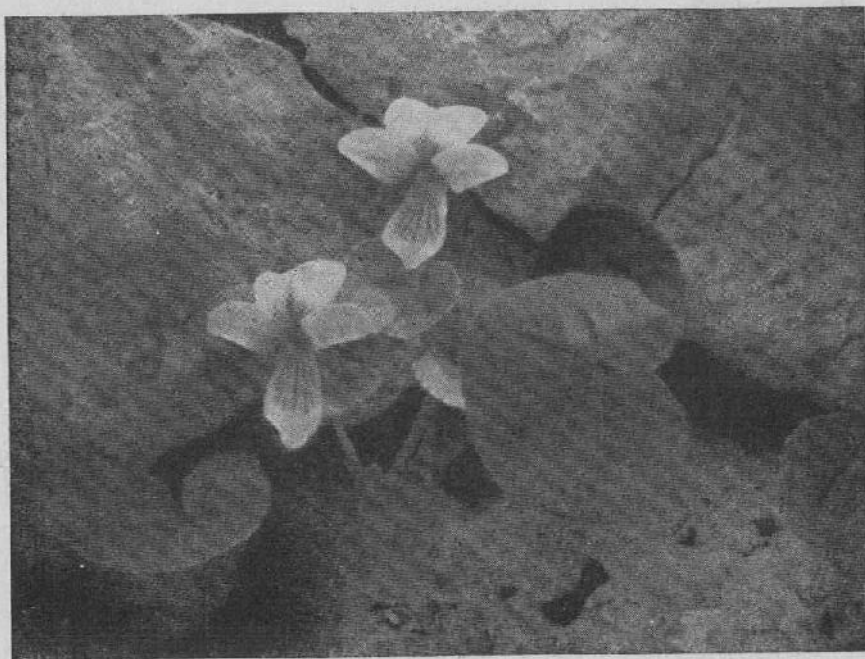
KRATEK SPREHOD MED NAŠE PLANINSKE CVETLICE

Slovenija se odlikuje po svojem bogastvu alpske flore. Cela vrsta najodličnejših evropskih učenjakov se je pečala v zadnjih dveh in pol stoletjih z raziskovanjem in imenovanjem planinske cvetane slovenskih krajev, o čemer pričajo številni nazivi rastlin z označbo vrste »carniolicus«, »triglavensis«, »vochinensis«. Drugi nazivi opozarjajo zopet na znana imena nekdanjih mecenov znanosti in učenjakov na Slovenskem, kakor Zois, Hohenwart, Scopoli, Hacquet, Hladnik itd. Vse to dokazuje živahno zanimanje vsega tedanjega sveta za raziskovanje prirodnih zakladov Julijskih Alp in okolice. Pisano bogastvo flore slovenskih Alp tudi še dandanes vzbuja občudovanje številnih ljubiteljev prirode in planincev posebe. Zakonito pa je ljudska oblast s po-

sebno uredbo zavarovala 30 vrst alpske flore Ljudske republike Slovenije.

Na tem mestu je premalo prostora, da bi bilo mogoče z opisom in naštevanjem izčrpati neizčrpno bogastvo vseh nahajališč in vseh vrst visokogorskega alpskega cvetja in cvetja naših gorskih senožeti. To tega sestavka tudi ni namen in ne okvir.

Področje alpske flore, alpske trate, se v glavnem pričinja tam, kjer neha predalpski gozd. Na osojnih straneh Julijskih Alp se pričenjajo področja alpske flore v višini od 1600 m navzgor. Ob Triglavu ter nad povirjem Soče, v Karavankah in Kamniških Alpah pa v višini okrog 1700 m. Domanje alpske flore pa ni samo nad navedenimi višinami, ki so brez dreves in kjer je pravzaprav prava domovina alpskega cvetja; vsa Gorenj-

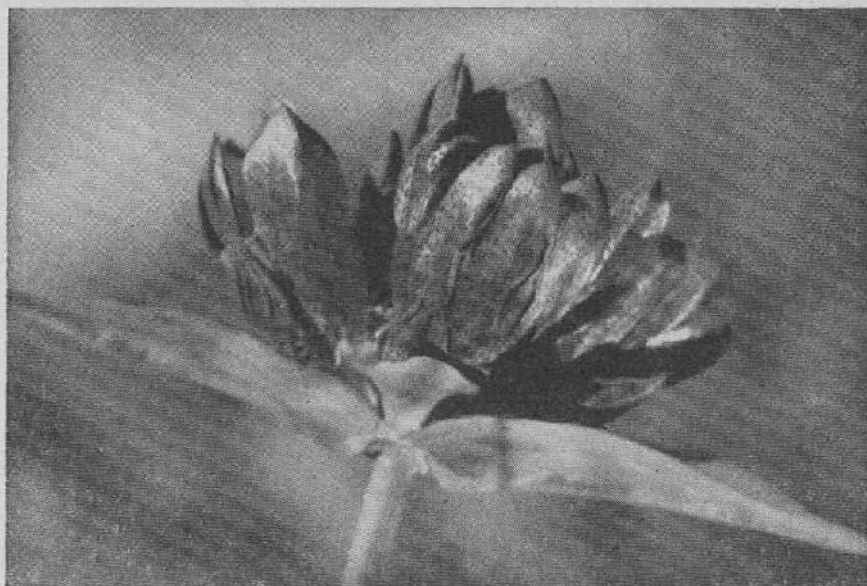
Dvocvetna vijolica (*Viola biflora* F.)

Foto Slavko Smolej

ska je tudi v nižinah marsikje posuta z mnogokatero zastopnico planinskega cvetja slovenskega visokogorja. Blejsko jezero n. pr. leži kakor v sredi prirodnega botaničnega vrta, v katerem uspeva — kakor so našeli naši botaniki veščaki — bližje 50 vrst alpskih rastlin — preveč, da bi tu vse spoznali. V savskih soteskah vse do Kranja je kot naplavinsko floro na marsikaterem mestu mogoče dobiti celo lepoticco najvišjih naših vrhov **očnico ali planiko** (*Leontopodium alpinum* Cass.), in to komaj nekaj sto metrov nad morjem. Vendar više ležeči obronki naših Alp in Karavank razkazujejo toliko pestrost alpske flore in krasoto, da je sleherni trud za planinca, ki ima odprto srce za planinsko cvetano, bogato poplačan. V zelene preproge raznih gorskih trav in poltrav, ki so večkrat pretrgane z melišči, kamenim gruščem in skalnimi pomoli, so v vsakovrstnih barvah vpletene alpske cvetlice najrazličnejših vrst, in sicer ali posamič ali v krčdelih ali pa združene v nizki gosti blazinasti ruši. V oblikah in barvah,

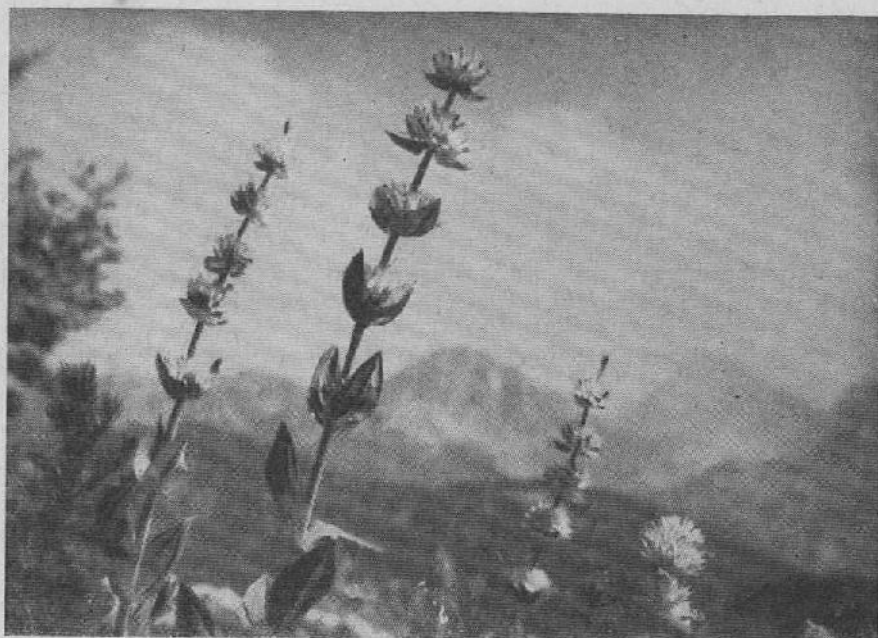
kakršne je narekoval visokogorski svet s svojim podnebjem in pogoji za življenje.

Na skalnem apnenčastem belem prestolu je tu **dlakavi sleč** (*Rhododendron hirsutum* L.). Tam je smaragdno zelena blazinica **pritalne lepnice** (*Silene acaulis* L.) z lepimi rožnato rdečimi cvetci. Raztresene se prikazujejo redke cvetlice Slovenije, zaščitene **bedenocvetne vetrnice** (*Anemone narcissiflora* L.). Kjer koli v gorah kamenje prodira v zelene trate, tam domujejo **kamenokreči** (*Saxifraga*), žarni **triglavski svišči** (*Gentiana triglavensis* Haecq.). Po sončnih krajih alpske trate nas pozdravljajo slavljene **očnice ali planike** (*Leontopodium alpinum* Cass.), če je niso na takem zložno doscgljivem mestu nabiralci — takozvani tudi — planinci že zatrli. Na skalovju je tu zaščiteni **lepi jeglič** (*Primula auricula* L.), zala krasotica **Cojzova zvončnica** (*Campanula Zoysii* Wulf.), ki raste navidez naravnost iz žive skalne stene in je za nas pomembna zato, ker uspeva edino v slovenskem delu Alp in Karavankah; po mnenju veščakov je

Panonski svišč — cvet

Foto Slavko Smolej

Rumeni svišč ali košutnik (*Gentiana lutea* L. et *symphyandra* Mur.)

ostanek iz predledene dobe. Od vijolic nas v Karavankah iznenadi redka **Cojzova vijolica** (*Viola Zoysii*), pa tudi ljubka **dvocvetna vijolica** (*Viola biflora* L.), cvetlice, ki v senčnem vlažnem zavetju razkazuje svoje nežno rumene cvete. Na vlažnih tleh zgodaj spomladi v nizkih travah vzcvete žarni gorski dragulj živordeče barve **Wulfenov jeglič** (*Primula Wulfeniana* Schott.). Na prav takih vlažnih tleh prebiva še tu naša žučkojeda cvetlica z imenom **alpska mastnica** (*Pinguicula alpina* L.), ki lovi mušice na lepljive, ob robu zavihane liste svoje listne rožice. Zaradi žarne modre barve je zelo popularna alpska cvetlica **velecvetni svišč** (*Gentiana Clusii* Perr. et Song.), zavoljo zdravilnih korenin pa **rumeni svišč ali košutnik** (*Gentiana lutea* L. et *symphyandra* Mur.), ki zraste nad en meter visoko in ki prvič cvete po 15 letih življenja, v celoti pa učaka tudi do 50 let.

Na skalnih tratih pogosto vidimo **Sterbergov ali resasti klinček** (*Dian-*

thus Sterbergii Sieb.), ki je tudi zaščiten. Strogo zaščiten je tudi **kranjska lilija ali zlato jabolko** (*Lilium carniolicum* Bernh.); na Črni prsti, na tleh, kjer primanjkuje tistih rudniških snovi, ki naj obarvajo cvet oranžno-rumeno, vzraste popolnoma bel, kar je pri teh cveticah zelo redek pojav.

Najlepši okras spodnjih triglavskih jezer ob zatonu poltja je vsekakor **panonski svišč** (*Gentiana pannonica* Scop.), ki se pojavlja v svoji purpurnordeči barvi ob svojstveni modrini triglavskih jezer v večjih krdelih in posamezno.

Najlepši okras visokogorskih melišč tvorita tudi zaščiten **beli alpski mak** (*Papaver Sendtneri*) in **rumeni alpski mak** (*Papaver Kernerii*). Po bizarnosti svojih cvetov je znana naša najimunitnejša zelo redka orhideja **ceptece ali lepi čevlje** (*Cypripedium calceolus* L.), ki se previdno skriva pred očmi preveč radovednih turistov v varstvu mešanih gorskih gozdov in

vlažnih sotesk. Velika redkost predgorja slovenskih Alp je tudi rdeče obarvan **kranjski jeglič** (*Primula carniolica*). Nenavaden pomladanski nakit gorskih senožeti v Karavankah pa tvori **bedenka, ključavnica ali narcisa** (*Narcissus angustifolius* Curt., slika 9); na Golici zlasti — ki sploh slovi po bogati flori — s svojimi cvetji v mesecu maju pobeli travna pobočja v toliki množini in tako na gosto, da se vidi njih cvetje kot bela preproga že iz precejšnje daljave.

Nepremagljivo silo življenja nam v višinah nad 2000 m, na goli skali, kjer se je ohranilo le malo redilne prsti, nazorno izpričuje dehteča **skalna pirenejska lepoticca** (*Petrocalis pyrenaica* R. Br.), ki ima vijoličaste in v pojavu tkzv. albinizma tudi bele cvete.

Uroš Župančič:

SKOZI SNEŽENI ŽLEB NA VELIKO MARTULJSKO PONCO

Zima je bila ledeno mrzla in po roboh so jezdili viharji. Mogočne stene martuljskih gora so bile zasnežene in okrašene z ledenimi svečami, ki so se v jutrih in večerih svetile v slabotnem zimskem soncu. Temne prevese v Široki peči, Oltarju, Poncah in Špiku so kazale težka mesta. Le v špičkih je sem in tja žarela sončna zimska luč.

Na vsem prostoru naših domačih Alp biva približno 1300 vrst cvetnih rastlin. V brezdrevesnem alpskem pasu jih štejemo kakih 300. Samo ena petina tega števila prestopa v skalni pas Alp, kjer bivajo še brezcvetne rastline: razni lišaji, mahovi in praproti, ki lažje prebijejo, ker so zgrajene preprosteje.

Vztrajnost, ki jo izpričuje skromna in ljubka alpska cvetka, ko ob osornostih visokogorskega sveta v neuklonljivem pogumu kljubovalno vztraja pri svoji pravici do življenja, nam je prav tako ljuba kot njena krasota. Planinci-gorniki, ne uničujte po nepotrebem našega planinskega cvetja. Če uničujemo najlepši okras našega gorskega sveta, smo nekulturni in nehvaležni nasproti naši lepi domovini.

Gore so samevale, po grebenih je veter vrtinčil snežne zastave, da so bili podobni grivam podivjanih belcev. Že dolgo tod okoli ni odmevala prešerna pesem mladine, ki si nenehoma utira svoja pota vse bliže h goram, neoskrunjenim v belini zim. Pesem kladiiva in klina ni odmevala to zimo v zasneženih gorah. Načrtov pa je bilo v mladih borbenih srcih veliko in hrepenenje mnogih mladih alpinistov se je večalo od nedelje do nedelje.

Prenočili smo v »Trojki« sami Jenseničani. Prijetno nam je bilo in pozno v noč se nismo mogli nagledati in načuditi mogočnemu skalnemu zidu tega silnega okrešlja. Pred nami je kipela v nebo Široka peč, na levi se je črtal v zvezdnato nebo Vanežev rob in se pognal gori v raz Kukove špice, se spuščal na Gulce in se znova pognal proti Škrnatarici-Mizi. Izza Široke peči je iz Amfiteatra sevala svetloba tega prečudežnega skalnega cirka. Vsi stebri in razi v Široki peči so žugali in vabili istočasno. Tudi tam smo imeli svoje načrte, ki smo jih skoraj hoteli uresničiti.

Dolga snežišča mimo Macesnov in dalje pod stenami skozi grapo proti Dovškemu križu so nam ponujala roko; če tu skozi ne, se gotovo brez naporov prebijemo mimo Oltarja na Grlo. Nič težkega ni spustili se od tu na prisojno stran in doseči zavetišče II. na Gruntih pod Rokavi in Splevto. Gaziti snegove in zapraviti skopo odmerjene proste nedelje z malo pomembnimi uspehi nam ni šlo v račun. Morda zmoremo kaj boljšega.

Imeli smo stare račune v Martuljku. Pregazil sem vse snegove, pogledal v to ali ono steno, plezal po grebenih od Rušice in Frdamanih na Špik in vse dalje preko Ponc na Oltar, pa preko Grla na Dovški križ in vse do Kukove špice ter Slemena in Vrtaške planine nad samo Mojstrano.

Tam v veliki Martuljski Ponci pa mi je ostalo veliko, neročeno vprašanje do jutrišnjega dne. V mrazu sem se znojil že večkrat tam okoli, žleb sam me je vabil in navduševal; kjerkoli sem sedel in zrl v martuljske gore, povsod so mi oči obstale na tem žlebu, ki vso mogočno severno steno Velike Martuljske Ponce preseka od vrha do temelja na dvoje. Na vrhu jo vedno oklepa in krasi silna, skoro bi dejal največja snežna opast, kolikor sem jih videl v naših gorah. Veter pomete na prostranem temenu Ponce, skoro ves sneg in ga odnaša na skrajni rob, kjer ga severnjak vrtinči in oblikuje to snežno opast. Plazovi drve tod skozi in grme svojo uničujočo pesem. Tam spodaj v Za Aku alpski smučarji še pozno v jeseni prijetno smučajo na grmadah plazov, ki jih daje ta grapa in jih po plaznicah pošilja skoro prav tja do »Trojke«.

Ne samo meni, tudi drugim podjetnim in novosti žejnim gornikom je rojila ta grapa po glavi in čakali smo priložnosti za uspešen naskok.

Zjutraj smo v somraku zapustili prijetno in gostoljubno zavetišče. Do pod Macesnov smo skupaj gazili globoko gaz. Dva Jancza in Janko so jo ubrali navzgor naprej proti zapadni steni Široke Peči, kjer so uspešno izpeljali prvenstveno zimsko smer.

Maks, Gandi in jaz pa smo krenili na desno do plazniče, ki nam je bila porok, da nas zlahkoma privede gor

do grape same. Spodaj smo se hoteli umakniti le poledenelim skalnim skokom, ki bi nas preveč zaposlili.

Po plaznici smo naglo napredovali. Skalni špiki so rdeli v jutranji zarji zimskega sonca, obetal se je lep sončen dan. Vse okolje nas je navduševalo in bili smo podjetni, pripravljeni sprejeti najtežje opravilo z ledom in snegom. Strmina nas ni plašila.

Še preden je mogel sprejeti ponosni Špik vso svetlobo dneva, komaj je Široka Peč zagorela v vsem soncu, smo stali na ozkem grebenčku, okrašenem s snežnimi opastmi na vrhu Kotlov. Ves planinski svet Za Aka se je kopal pred nami v vsej belini in mogočnosti, ki ji ni primere daleč na okoli. Spodaj pod nami se je zgubljal pogled v globine Srca; Rušica ter Riglica sta kazali svoje mogočne stene. Daleč preko Karavank se je budila iz sna slovenska zemlja in srebrne megle so se parile v jutranjem soncu.

Pogled navzgor je bil jasen, pred nami se je dvigal sneženi žleb, cilj nas treh za današnji dan. Žleb sam je bil strm in dvakrat pretrgan s skalnimi skoki. Bil sem že sam tu okoli, ali vedno slab. Danes smo bili trije, vsi enako željni uspeha.

Naglo smo si navezali dereze, navezali se na novo vrv, cepine pa smo stisnili tesneje v rokah. Snežišče se je v trdi plaznici pognalo naravnost navzgor v tesen žleb, ki je bil ukovan med navpične stene, ki niso dajale možnosti za umik niti na levo, še manj pa na desno. Naravnost navzgor se je poganjal žleb, strmo in neizprosno. Sprejeti smo morali borbo z naravo, ledom in snegom, strmino in skalnimi skoki, ukovanimi v led in zbitimi od padajočega kamenja. Bili smo na vstopu, od časa do časa se je prikradel po žlebu plazič in nam za čas onemogočil napredovanje. Stisnili smo se k steni in čakali na kaj hujšega ali pa, da se plaz ustavi. Takoj smo začeli znova, ko je plaz potihnil, a znova smo bili deležni presenečenja. Narava, žleb sam in mogočna zasnežena Ponca nas je hotela resno preizkusiti. Terjala je veliko mero volje. Morda se je tudi v Maksu in Gandiju majala vera v uspeh, kakor se je majala in zmajala v meni pri vsch prejšnjih poizkusih. Omagal sem pred

strmino, plazovi in tudi padajoče kamenje me je zavrnilo že nekaj let pred tem.

Cepeli smo pod prvim skalnim skokom. Prizadevali smo si na vse načine, kako naj pridemo preko. Pod nami je zijala globina strme in gladke plaznice, ki se je spodaj za robom grezila v snegove. Za Aka. Tvegati tu nismo mogli in smeli veliko. Skušali smo varno, kolikor se je v požledu na zglajenih pečeh skalnega skoka pač dalo napredovati. Jaz nisem uspel in tudi Maks ni prišel dosti više. Tu smo se borili dokaj časa, začelo nas je zebsti. Maks je mukoma zabil klin v desno pečino, vpel zanko za stop, leva noga in roka pa je zaman iskala stopa in prijema. Moral je kloniti pred obliko skale in snegom. Gandi je bil poslednja nada. Na samem smo se že ozirali navzdol in računali na sestop. Splezal je Gandi preko Maksa za višino navzgor, uspelo mu je zabiti še en klin in že je vrh bila vpeta v drugi zaponki. Skoro nam ne bo treba znova gaziti snegov iz Za Aka vse do tu gori. Nad nami je nekaj spočitka rahlo, pozneje pa vedno močnejše vršalo. Preko skoka je zašumelo in leden curek sipkega snega se nam je usul vsem trem za vrat in nam hladil razgreto telo. Gandi se je komaj zadržal v tveganem položaju. Dobil je še stop za levo nogo v skromnem nanesenem snegu in že nama je zgnil nad skok. Vrv se je naglo premaknila in hitreje drsela iz rok in preko pleč. Kmalu sva začula zabijanje novega varovalnega klina. Čez čas naju je poklical dalje. Nad skokom smo naglo napredovali v strmino po zbitem, poledenem snegu. Za dolžino ali dve in znova smo stali pod skalnim skokom, okrašenim z ledom in skalami. Lahko bi se umaknili na levo po snegu. Negotovost, kako je naprej v tem levem sneženem žlebu, nas je odvrnila od tega polzkusa. Zablezal sem v skalni skok. Dobra razčlemba mi je omogočila naglo napredovanje. Niti led in strmina nas nista zaustavljala. Nad skokom smo stopili v plaznico, po kateri smo lahko naglo napredovali vse do pod prevesnega skoka. Tik pod njim smo izplezali desno po suhi skali na snegove nad skokom. Pred nami se je snežišče dvigalo vse navzgor do pod

grebenskih opasti, ki so se bočile daleč in grozeče na našo severno stran in smo jih dobro poznali po obsežnosti iz naših romanj po grebenih Martuljskih Ponc.

Tam v Široki Peči je odmevalo klavdivo, Janezi so se resno borili za svoj uspeh, za zmago našega mladega zimskega alpinizma, ki si zmagoslavno utira nova pota nezadržno naprej — navzgor.

Tudi nam je bilo zadosti sence in mraza, pohiteli smo navzgor proti izstopu. Nič nas ni zadrževalo, hoteli smo čimprej razbliniti v nič še poslednje nerešeno vprašanje današnjega dne. Vrhne snežne opasti so nam bile uganka že od nekaj. Čim bliže smo prišli, tem več je bilo v nas pripravljenosti, da sprejmemo borbo tudi s to poslednjo zapreko. Tik pod opastjo, ki se je bočila več metrov preko nas nad grapo smo izsilili prestop na desno in preko ledene prevese dosegli vrh Martuljske Ponce.

Obsijalo nas je toplo zimsko sonce z vsem bogastvom. Skalni velikani pred nami so se lesketali v zlatu sončne svetlobe in belini snegov. Vse okoli nas je bilo neskončno lepo in veliko plačilo za opravilo v ledenem žlebu. V tej prešernosti in sreči nam je bilo v posebno zadovoljstvo, ko smo opazili tudi navezo Janezov, kako si podjetno in zmagujoče utira pot skozi zasnežene in poledenele peči Široke Peči proti vrhu.

Vrhunec pa je bil, ko se je našim vriskom pridružil odmev tam iz sten Rokava, kjer je tretja naveza zmagovala sneg in led.

To je nova oblika našega sproščene gornišstva, ki ne pozna zaprek in je sposobno spreminjati nemogoče v mogoče. Zmaga onih dveh mladih v zasneženi steni Rokava, uspeh Janezov v Široki Peči in naš prvenstveni zimski vzpon, to je bil lep in zmagoslaven zimski praznik sredi najlepših in najsilnejših svobodnih slovenskih gora.

Zimska alpinistika odpira bogate zaklade naših gora in daje ogromne možnosti našemu gornišskemu udejstvanju. Tu ni kvarnega lova za rekordi, tu ni možnosti senzacij. Naše zasnežene gore, naše ledene stene, s snežnimi opastmi okrašeni grebeni, stebri in razi, kažejo strmo pot naši

zimski alpinistiki in vabijo vsakogar, ki čuti v sebi voljo, znanje in moč, da zmaga nad vsem tistim, česar smo se pred leti še plašili.

Gazi v zasnežene stene so globoko zgažene, v stenah odmeva pesem kladi in klina, na grebenih postajajo besede vrisk. To je mogočen izraz

novih ljudi, ki zmagoslavno osvajajo naše gore, to je zimski alpinistika, sad množičnega socialističnega gorništvstva, sad novega družbenega reda.

P. s. Plezali 20. februarja 1949 Medja Maks, More Andrej in Uroš Župančič, AO Jesenice.

PREGLED DELA ALPINISTIČNEGA ODSEKA JESENICE

(od 8. IX. 1947. do 31. XII. 1949.)

Na pobudo Fizkulture zveze Slovenije — odbora za planinstvo in alpinistiko, so ustanovili jeseniški alpinisti in gorski reševalci v sklopu Planinske skupine Jesenice, svoj Alpinistični odsek dne 9. septembra 1947. Razvoj alpinizma v našem železarskem revirju pa se ni začel z rojstnim datumom novoustanovljenega AO-ja, saj so se že pred desetletji naši plezalci — pionirji krepko uveljavljali v strmih stenah gora. Imena in dejanja teh skalašev, ki so vse do druge svetovne vojne utirali najdrznejša pota v prepadnih ostenjih naših Alp ne bodo prešla nikoli v pozabo.

Vojna pa je za več let popolnoma zavrnila udejstvovanje v gorah. Nekaj dobrih alpinistov je darovalo svoja življenja za svobodo teptane domovine. Ne zaman! Gore so spet zagorele pod svobodnim soncem.

Obnova! Širom po domovini so hiteli jeseniški železarji graditi plavže in valjarne — za boljše življenje nas vseh. Vrste naših alpinistov-veteranov pa so se zelo zredile. Vse ostale pozitivne sile so bile raztresene, neorganizirane, brez mladih kadrov — avantgarde alpinizma.

Prva leta svobode pa vseeno niso bila brezplodna. Čopov Joža je v Triglavski steni rešil zadnji najtežji problem. Preko zasneženih sten Razorja, Mlinarice, Gamzovca, Visokega Rokava in drugih gora so se začrtale prve zimske gazi — prvi drznejši koraki v razvoju zimske alpinistike pri nas. Organizirana je bila gorska reševalna služba, ki je tudi priredila v Krnici v začetku leta 1946. plezalno-reševalni tečaj večjega obsega s 65 udeleženci. Isto leto so požrtvovalni jeseniški železarji postavili že tretje

zavetišče v Martuljski skupini. Ti večji svetli primeri delavnosti pa nas vseeno niso mogli zadovoljiti. Delo je bilo treba razvijati načrtno, organizacijsko in na terenu, kar se je z ustanovitvijo alpinističnega odseka v glavnem doseglo.

Alpinistični sestanki — predavanja

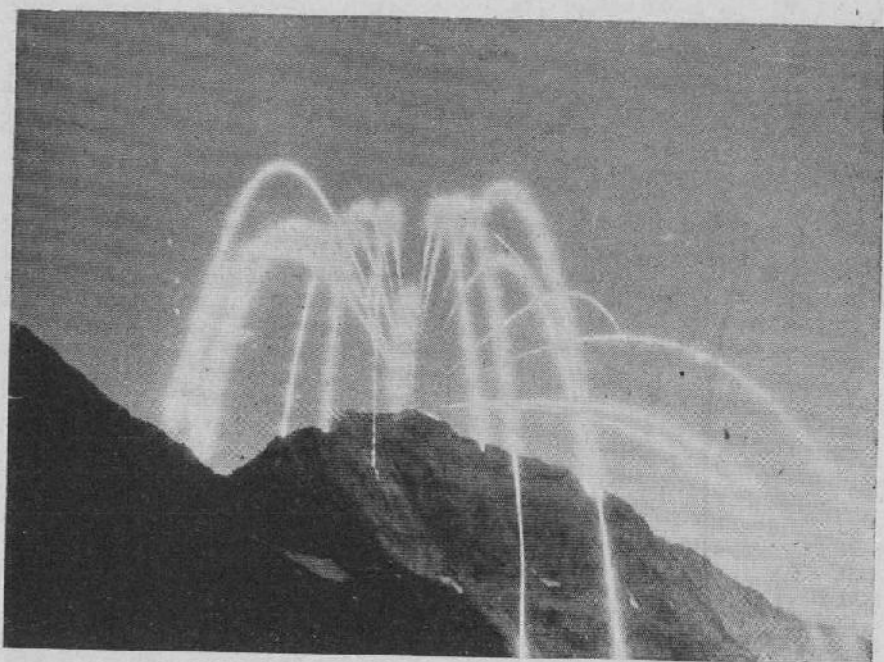
Za boljšo povezavo med posamezniki se vršijo redno vsak teden sestanki, katerih se udeležujejo vsi aktivni gorniki. V letu 1948. je bilo 46, v letu 1949. pa 48 sestankov.

Iz zapisnikov se pregledajo sklepi in razpravljajo posamezne točke aktualnih vprašanj. Po organizacijskem delu se vršijo redno strokovno-vzgojna predavanja, ki se nanašajo na vse vrste udejstvovanja v alpinizmu in planinstvu. Predavanja govore o zgodovini našega in tujega alpinizma, o plezalnih vzponih pri nas, v centralnih Alpah ali drugih gorstvih, o alpinistih Tumi, Staniču, Kugyju, Jugu, Počočniku, Čopu, o ideologiji alpinizma, o plezalni in reševalni tehniki in opremi, o orientaciji in študiranju zemljevidov, o fotografiji, o težavnostnih stopnjah, o nevarnostih v gorah, o prvi pomoči, o organizaciji PD, AO-jev in GRS, podajajo se politični referati itd. Kot predavatelji nastopajo člani in pripravniki ali pa se povabijo drugi strokovnjaki. Ker je tudi za mladince obvezno, da predavajo, je nujno, da študirajo alpinistično literaturo ter se s tem tudi teoretično usposablajo.

Članstvo

Ob ustanovitvi je vodil AO 20 članov in 7 pripravnikov, od katerih pa se marsikateri zaradi preobremenjenosti v službi ni udeleževal ne organizacijsko in ne v gorah. V dveh letih pa se je članstvo izkristaliziralo in

Jeseničani slavijo praznik republike na Triglavu

Foto Fedor Skerlep

pomladilo. Danes ima odsek 17 članov in 26 pripravnikov, ki so vsi aktivni.

Kronika — sten-čas — knjižnica

Odsek vodi kroniko svojega delovanja od ustanovitve dalje opremljeno s fotografijami. Zelo popularen je sten-čas, ki se redno obnavlja. Na njem najdemo poleg mesečnega poročila o delavnosti odseka tudi prijetne članke naših alpinistov, ki bralca navdušijo ali celo napotijo v gore. Tudi knjižnica AO-ja ima precej obiskovalcev, škoda je le, ker ima premajhno izbiro.

Javna predavanja

Da se zainteresirajo najširše plasti delovnega ljudstva, smo priredili več uspešnih javnih predavanj s skioptičnimi slikami v našem železarskem središču, dobroobiskana so bila tudi v Kranjski gori, Martuljku, Mojstrani, Javorniku, Skofji Loki, Gorjah, Bovcu in drugod.

Naš alpinizem

Do konca tekočega leta sta se člana našega AO-ja prostovoljno obvezala,

da bosta zbrala in uredila vse gradivo za izdajo prepotrebne knjige »Naš alpinizem«.

Tečaji — vežbanja plezalne tehnike

Od ustanovitve smo priredili naslednje letne in zimske tečaje:

Plezalni tečaj na Vršiču dne 1. in 2. novembra 1947 s 27 udeleženci. Zimski — alpinistični tečaj na Vršiču od 4. do 8. februarja 1948. leta s 25 udeleženci. Letni plezalni tečaj na Vršiču od 21. do 24. oktobra 1948. leta s 24 udeleženci. Krma od 23. do 27. aprila 1949 z 22 udeleženci. Poleg izbranih predavanj, ki so izpopolnjevala pičlo odmerjeni čas, so se vršile s tečajniki vaje z vzponi na Mojstrovko, Pri-sojnik, Bovški Grintavec in druge vrhove.

V bližnjem skalovju pri Sv. Križu ali Možaklji so se v l. 1948 in 1949 v popoldanskem času pripravniki seznanjali s pridobitvami moderne plezalne tehnike.

Skupne ture

Odsek je zaradi tega priredil poleg manjših izletov z delovnimi akcijami še naslednje skupne ture:

28. III. 1948. Iz zavetišča II. čez Kotle na Škrlatico.

23. V. 1948. Jugozapadna stena Dov. Gamzovca—Križ—Vrata.

4. VII. 1948. Krn iz Vrna.

8. VIII. 1948. Slovenska smer v severni steni Triglava.

13.—14. XI. 1948. Mimo bivaka na Storžič — skupno s Tržičani.

6. II. 1949. Smučarski vzpon na Triglav skozi Krmo.

6. III. 1949. Zimski vzpon iz Podbrda na Črno prst — šestop Boh. Bistrica.

12. III. 1949. Po Jugovi grapi na Dovški Križ.

3. IV. 1949. Sev. raz Kukove Špice.

8. V. 1949. Skupni izlet s planinci preko Vršiča v Trento.

28. VIII. 1949. Zlatorogove steze v severni steni Triglava

13. XI. 1949 Zimska tura iz Drage na Begunjščico.

Odsek je priredil in se udeležil vrste planinskih praznikov in organiziral odpravo na Čvrnico, kjer so člani izvršili v severnem ostenju Pešči Brda tri prvenstvene vzpone.

Instruktorji

Kot vodje tečajev in instruktorji so sodelovali naši člani na zimskem tečaju AO Celje, AO Kamnik in AO Radovljica ter na letnem taboru AO Maribora, na zimskih in letnih tečajih JA, letnih tečajih jugoslovanske Armije, na ženskem in zveznih tečajih. Kot instruktorji alpinizma so poučevali tudi na Prenju v Bosni, kjer so taborili gojenci državnega Inštituta za fizkulturo. Naši člani so bili navzoči tudi na letnem in zimskem taboru PZS.

Delovne akcije

Tudi naš odsek ni stal ob strani pri obnovi in izgradnji. V letu 1948. je bila naša največja naloga zavetišče IV »Na Rušju«. Koliko dela, znoja, naporov in samoodpovedi je stala uresničitev tega načrta, vedo le posamezni požrtvovalni člani odseka. Dne 26. septembra 1948 se je izvršil ob sodelovanju planincev matičnega društva in vseh zavednih gornikov

drugih krajev udarniški prenos sestavnih delov novega zavetišča. Preko 150 prenosov je bilo takrat opravljenih. Prenos zavetišča je izzvenel kot mogočna manifestacija planinstva in krepak dokaz ljubezni do gora. V letu 1949. je bilo treba opremiti notranjost zavetišča. Spet so se prenašala težka bremena, da so se posamezniki kar opotekali. Zadnja delovna akcija je bila izvršena že v novem snegu, ki ga je bilo čez koleno. Danes je zavetišče IV Na Rušju skoro gotovo, kar nas navdaja z večjim ponosom kot izvršitev kakšne izredno težke plezalne ture. Tudi z mnogimi popravili in pripravo drv za obstoječa zavetišča in koč v Martuljku je vedno dovolj posla.

Pri veliki zamisli in izvedbi matičnega društva v l. 1949, da se elektrificirajo postojanke na Vršiču, so spet sodelovali alpinisti mnogo nedelj s prostovoljnimi udarniškim delom. Nekateri od njih bi upravičeno zaslužili udarniški naslov. Marsikatero lepo nedeljo, ko so gore vse nasmejane zarele v soncu in vabile k dejanjem, so morali žrtvovati pri delih na Vršiču. Samoodpoved za skupnost, za razvoj planinstva je bila tista gonilna sila, ki je izvršila ta dela trajne vrednosti.

Reševalne akcije

»Gore so lepe kot pesem in resne kot smrt.« Obenem z razvojem planinstva se je žal pomnožilo tudi število nesreč v gorah. Zaradi tega se je organizirala gorska reševalna služba. Večina članov AO-ja, ki vršijo tudi službo gorskih reševalcev, je sodelovala skoro pri vseh reševalnih akcijah v Julijskih Alpah. Kot vedno so bili v vsakem primeru takoj na mestu. Včasih je bilo reševanje izvedeno v zelo težkih okoliščinah: v severni steni Triglava, v Kukovi Špici, v Škrbini Zadnjega Prisojnika, v zasneženem Triglavu, v Razorju, Mali Ponci, v Jalovcu in drugod.

Reševalne akcije pa niso njihova edina naloga. S koristnimi nasveti in navodili pred nepremišljenimi dejanji opozarjajo vsakogar, predvsem pa mladino, ki le prerada zaide na stranpota. Na ta način se vzgajajo novi kadri in zmanjšuje število nezgod v gorah.

Plezalni vzponi

Ob vsej tej vsestranski zaposlenosti pa je glavni cilj alpinistov — železarjev udejstvovanje v stenah naših gora.

Od ustanovitve Alpinističnega odseka so bili izvršeni naslednji značilnejši novi plezalni vzponi:

18. IX. 1947. Vzhodna stena Visokega Rokava (desni raz) — (Župančič, Krušič).

24. XII. 1947. Vzhodna stena Zad. Robičja in grebensko prečenje do Pred. Robičja (Krušič, Šilar, Stolcar).

V letu 1948.

Zimski vzponi:

4. I. Sev. zap. stena Dovškega Gamzovca (Krušič, Koblar, Šilar, Stražišar).

15. II. Zapadna stena Razorja (Župančič).

21. III. Tinčkove grede v južni steni Lipnice (Blažej). Sev. stena Rigljice z izstopom na sev. grebenu (Krušič, Šilar, Koblar).

Letni vzponi:

27. VI. Grapa Utrujenega stolpa (Planja) — (Župančič, Dermelj, Medja, Vodeb).

21. VII. Zapadna stena Cmira (Blažej, Pšenica).

24. do 25. VIII. Sev. zap. steber Srebrnjaka (Krušič, Šilar, Koblar, Stolcar).

27. VIII. Sev. stena Srebrnjaka (desni del. Krušič, Šilar, Koblar, Stolcar).

10. X. Južna stena Rušice — direktna smer (Krušič, Šilar).

V letu 1949.

Zimski vzponi:

29. I. Vzhodna stena Stenarja (Krušič, Šilar, Koblar).

5. II. Severno rebro v Mali Mojstrovki (Slavec, člani AO Kranj).

13. II. Vzhodna stena Visokega Rokava (Krušič, Korenini, Stražišar, Blažej, Zupan).

20. II. Centralna grapa v Veliki Ponci (Župančič, Medja, More).

20. II. Zapadna stena Široke peči (Krušič, Šilar, Blažej).

27. II. Sev. stena Vel. Mojstrovke (Hudnik-Prevc), (Župančič-Medja).

4. do 5. III. Sev. zap. stena Špika (Dibona) — (Blažej, Šavelj).

17. IV. Vzhodna stena Sp. Rokava in greb. prečenje do S. R. (Krušič, Šilar) slika 6.

Letni vzponi:

3. VII. Zap. stena Rigljice (Krušič, Šilar).

24. VII. Vzhodni steber Srebrnjaka (Krušič, Šilar).

25. VII. Centralna smer v severni steni Srebrnjaka (Krušič, Šilar).

4. IX. Grebensko prečenje Golčica — Planja (Krušič, Šilar, Šuligojeva, Stražišar).

28. IX. Sev. zap. stena Kukove Špice — sestop po S razu (Krušič, Šilar).

23. X. Južna stena Kotove Špice (Krušič, Zupan, Stražišar, Ferjan, Ažman).

Poleg navedenih novih vzponov pa so se izvedle še številne težje ponovitve kot so:

SV stena Jalovca, Hudičev žleb v Prisojniku, Jugova grapa v S steni Triglava pozimi.

Poleti pa: Sev. vzhodni raz Jalovca, severni raz Travnika, Jožev steber v Triglavu, sev. zap. stena Špika (Dobelakova), Skalaška, Jugova, Wisjakova v sev. steni Triglava, Skalaška v Špiku, Sev. stena Frdamanih Polic (Schinko) z izstopno varian-to in druge.

Po članih in pripravnikih odseka pa je bilo v letu 1948—1949 izvršenih v celoti preko 200 zimskih in čez 500 letnih plezalnih vzponov.

MESTO GRS V SLOVENSKEM GORNIŠTVU

... Gorska reševalna služba v dobi našega klasičnega planinstva ni mogla reševati perečih problemov sicer redkih planinskih nesreč, ker je sploh ni bilo in tudi ni bilo tehnično in moralno sposobnih odgovornih ljudi.

Neizvežbani gorniki niso mogli reševati 1822 leta z vrha Triglava od strele ubitega vodnika in prvoprstopnika Korošca; tudi ni bilo reševalcev, ki bi preprečili tragično smrt sodnika Holsta leta 1891 na zvezni poti pod severno steno Triglava. Se veliko večja vrzel pa se je pokazala leta 1908, ko nihče ni bil kos reševanju nesrečnega Wagnerja iz severne stene Triglava, ki je moral umreti brez večjih resnih poškodb.

Dva težka primera planinskih nesreč, ki sta se pripetila v letu 1909, mečeta dokaj temno senco na našo planinsko organizacijo.

Takrat ni bil nihče kos reševanju nesrečnega Wilhema Lassa v severni steni Triglava in reševanju dr. Stojca v severni steni Skrlatice.

Prvi so se zganili leta 1912 Borovci in so po tragičnih primerih vedno pogosteje se ponavljajočih planinskih nesreč v naših gorah organizirali prvo reševalno moštvo. Od takrat dalje se je organizacija gorske reševalne službe pri nas neprestano spopolnjevala do današnje oblike...

Iz članka Uroša Župančiča

Blažej Anton:

PLANINSKI UDARNIK - IVAN ŠAVLI

Osebo ga poznajo mnogi slovenski planinci, posebno oni, ki zahajajo na

Vršič. Saj ni nedelje ali prostega dneva, pa naj si bo lepo ali deževno vreme — on rine v hribe. Živi samo za svoj poklic in hribe.

Če pa ga drugod nisi srečal, si ga pa gotovo videl, moža 45 let, ko je zidal ali popravil šteditnike, peči, betoniral rezervoarje ali škarpe itd. po planinskih kočah in bivačkih. Kjerkoli je treba kaj obnoviti ali popraviti, kar spada v njegov zidarski poklic — tam ne manjka našega udarnika Šavlija. Pa tudi drugod se ne brani dela, če gre za obnovo planinstva. Pri elektrifikaciji Vršiča ni zamudil najbrž vse leto niti ene nedelje, pa še svoj dopust je porabil za to. Pri obnovi zavetišča pod »Špičko« je bil desna roka gradbenemu referentu. Pri nakladanju gradbenega materiala na Jesenicah je bil zraven in istotako pri razkladanju na Vršiču. Ni ga manjkalo pri nobeni nošnji in delu. Ponoči, ko smo prenašali material na »Špičko«, nam ga je kar vzela s težkim bremenom na rami svetla mesečna ali temna noč. Čakal nas je včasih celo uro na cilju. Čut vzgojenega planinca mu je nare-

koval, da je ob takih priložnostih, prešerni mladini, ki je vriskala, pravil: »Bodite no tiho, da ne prepodite petelinov in gamsov!«

Šavli bo kmalu obhajal 20letnico dela in 10 let odborništva pri Planin-

skem društvu na Jesenicah. Pri sejah je skromen in tih, le kadar gre za obnovo v hribih, se oglasi in razžiivi.

Navdušen je za obnovo vsake planske bajte, češ, škoda je, da bi propadla, če že enkrat stoji.

NOVI VZPONI

Dne 2. aprila so preplezali Jeseničani Krušič Janez, Silar Janko, Zupan Tone in Vertelj Janez novo smer v zapadni steni Visokega Rokava. Težavnostna stopnja IV.; čas plezanja 4 ure in pol; višina stene cca 350 m. Stena poleti tod še ni bila preplezana, smer izstopi na Greben Visoki rokav —Škrlatica približno 100 m zapadno od vrha Visokega Rokava. 9. aprila se je povzpel Župančič Uroš po zasneženi grapi sam preko zapadnega ostenja Cmira v zelo kratkem času. 10. IV. sta preplezala Slavec Saša in Hafner Milan, člana odsekov Jesenice in univerza, prvič pozimi zapadni raz Male Mojstrovke. Čas plezanja znaša 10 ur in pol, težavnostna stopnja IV, višina stene cca 350 m. Plezalca sta izstopila na greben in na vrh sredi noči ter sta se komaj izognila bivaku v steni.

Kamniške Alpe:

2. aprila sta preplezala Kočevar Rado in Pajer Danica smer Režek—Modec preko vzhodnega stebra Brane. Čas plezanja 2 uri, višina stene 300 m, težavnostna stopnja III. 7. aprila so plezali Kokošinek, Preložnik, Krivec in Vavpotič poletno smer Arnšek—Urh v severni steni Vršičev. V steni so bili sedem ur, smer je ocenjena s četrto, mestoma celo s peto težavnostno stopnjo. 9. aprila sta preplezala Kočevar in Pajerjeva severno steno Vršičev levo smeri Arnšek—Urh. Smer je samostojna, plezalca sta bila v steni 5 ur; težavnostna stopnja III, eno mesto V.

9. IV. 1950. Preplezata Debeljak in Vinterjeva prvič pozimi vzhodno steno Ojstrice po nemški smeri. Vzpon cenita mestoma III. tež. stopnje. Čas plezanja 6 ur.

28. IV. 1950. Preplezajo celjski alpinisti Preložnik, Mirnik in Volk severno steno Vršičev v I. ponovitvi. (Smer

Kočevar—Pajerjeva.) Čas plezanja 6 ur.

29. IV. 1950. Izvedeta Debeljak in Urhova vzpon preko severne stene Dedca. (Desna smer.) Čas plezanja 6 ur. Skala izredno poledenela — izstop skrajno težaven. Isti dan preplezajo Preložnik, Volk in Mirnik varianto v vzhodnem delu stene. (I. ponovitev zimske smeri Preložnik-Krivec) čas plezanja 6 in pol ure. Mestoma izredno težavno.

Plezalci Kokošinek, Skoberne in Osetova pa preplezajo novo smer v severni steni Vršičev. Čas plezanja 5 ur. Mestoma zelo težavno.

30. IV. 1950. Preplezata Debeljak in Vinterjeva prvič pozimi severno zapadno steno Ojstrice (letna smer M. M. Debeljakove). Čas plezanja 4 ure. Smer je mestoma težavna. Popoldne istega dne preplezata Debeljak in Vinterjeva še severno steno Vršiča (letna smer Debeljak—Šarlah) v II. ponovitvi. Čas plezanja 2 uri. Smer je zelo težavna in poledenela. Isti dan preplezajo Kokošinek, Preložnik, Volk in Mirnik severno steno Škarij ter izvedejo I. ponovitev zimske smeri Debeljak-Kokošinek. Plezalci so naleteli v steni na skrajne težave in izstopili šele pozno ponoči. Čas plezanja 14 ur. Mestoma VI. tež. stopnje.

Isti dan izvedejo Urhova, Kokčeva, Skoberne in Osetova grebenko prečenje Škarij, Babe in Planjave. Čas plezanja 4 ure. Srednje težko.

1. V. 1950. Preplezata Debeljak in Vinterjeva prvič pozimi direktno smer v severni steni Dedca. (Letna smer Debeljak—Arnšek.) Smer je mestoma V. tež. stopnje. Čas plezanja 5 ur. Uporaba 20 klinov.

2. V. 1950. Preplezajo Debeljak, Vinterjeva in Fajgelj Vladko zapadno steno Velikega Vrha. Smer je kratka in povečini suha. Čas plezanja tri ure. Mestoma težavno.

Ceptec ali lepi čevljec (*Cypripedium calceolus* L.)

Foto Slavke Smelej

K ČLANKU »ZIMSKA SOBA NA STANIČEVI KOČI«
(Gl. P. V. 1950, 3.)

Silni razvoj alpinistike po vojni je prinesel s seboj vrsto problemov, ki jih bomo morali čimprej rešiti. Mladi rod se usmerja v zimsko alpinistiko, kamor so kazale steze že pred vojno. Ker je alpinistov zmerom več, jim bo treba dati tudi zimska oporišča, sicer bodo morali bivakirati ne samo na turi, ampak tudi pred njo in po njej. Vleomi v planinske domove v zimskem času so se v zadnjih letih res množili. Verjetno ne gredo vsi na račun alpinistov, saj so imeli ponekod tatn-

ski značaj. Na Korošici n. pr. so v zimah l. 1946-47-48 zimski obiskovalci pustošili kočo tako, da jo je društvo z največjimi napori do poletja spravilo na dostojno višino. Odnegli so celo kljuge in ključavnice, načentali dragoceno macesnovo pohištvo, trgali slamnjače in jih odnašali. PD Celje je v l. 1949 tvegalo redno oskrbovanje Doma na Korošici tudi v zimskem času iz dveh razlogov: ker to terjaja razvoj naše alpinistike in smučarstva in ker bodo stroški zimskega oskrbovanja

morda manjši kakor pa restavracija izropane kočice. Mislimo, da bodo morala tudi druga društva oživetiti visokogorske postojanke v zimskem času. Nič ne pomaga vzdihovati nad revščino naše kulture. Množice alpinistov kljub vsem vzgojnim naporom naše družbe ne bodo v enem letu postale tako vzgojene, da bi jim lahko prepustili odprte kočice, na katere bodo gledali kot na osebno lastnino in jo tudi varovali kot osebno lastnino. PD Celje je tri zime imelo Korošico odprto brez oskrbnika, zanašajoč se na srčno kulturo gornikov in ljubiteljev gora.

Pa je bilo razočarano. Zimske sobe pa ne bo opremilo prav zaradi izkušenj zadnjih let. V zimi 1948-49 je bilo včasih po 20 pa tudi po 30 zimskih obiskovalcev na en sam dan. Pri takem množičnem obisku pa je že treba vzgojitelja na samem mestu — oskrbnika. Na Silvestrovo 1949 je bilo na Korošici 54 samih mladih alpinistov in smučarjev. In dohod na Korošico z obbeh Bel ali čez Vodole ni nič lažji in nič krajši kakor iz Krme ali Kota na triglavski oporišča. Da ne govorimo o pristopu čez Kocbekovo grapo ali čez Jeruzale in Zvižgovec.

RAZGLED PO ALPINISTIČNEM SVETU

Mr. J. L. Longland zastopa glede naraščanja v alpinističnih klubih politiko odprtih vrat. »Čas, ko so se vsi člani med seboj poznali, je tudi v Angliji že mimo. Prvi člen klubovega statuta pravi, da je namen kluba razvijati alpinizem in pohode v gore ter podpirati znanosti in umetnosti, ki so v zvezi z gorami. Vsi, ki se zanimajo za ta namen, morejo biti sprejeti v klub. Klubovo izročilo govori za širino. Nepisano pravilo je, da bodi novi mladi član dober tovariš, zato pa je treba, da predlagatelj dobro pozna novega kandidata. Najvažnejša naloga alpinističnega kluba pa je vzgoja in izobrazba oseb, ki v množicah hodijo v gore iskat zdravja in razvedrila: spoštovanje pred gorami, pravilno ravnanje pri vzponih, medsebojna pomoč med plezanci, to so temeljna izročila angleških alpinistov. Nekateri bodo rekli: »Vzgajajte jih, kolikor hočete, toda ne uvajajte jih v klub.« Toda to je prvič proti našim izročilom, drugič pa večji klub lahko več stori za zdrav razvoj alpinizma kakor pa majhen. — Če ne bomo nič storili za množice planincev, če jih bomo prezrili, ne bodo zato nič manj hodili v gore, ki niso več — gorje! — samo za nas. Če ne bomo ničesar storili, da ukrotimo zver, bodisi z organizacijo tečajev, bodisi s tem, da poskušamo napraviti dobre člane kluba tiste, ki bi tudi brez tega utegnili postati v resnici pravi »divjaki«, si pripišimo posledice. »Tolpe divjakov« nas bodo pognale z naših gora ne samo v po-

čitnicah, marveč skozi vse leto: kamenje bo deževalo na stene, po katerih radi plezamo, naši vzponi pa bodo zastrupljeni z opazovanjem bedne tehnike drugih navez; kričali in zadirali se bodo, kazali odkrito sovražnost nasproti starejšim, ki si, reveži, domišljajo, da so odkrili alpinizem; še več bo razbitih steklenic, konzervnih škatel i. p. Vse to nas že tare, stroja pa ne moremo več obrniti. Nikoli več ne bomo intimna skupinica ekscentričnih čudakov, ki si pripovedujejo čudne zgodbe v svojstvenem jeziku, razen če se ne vzdigne nova Atlantida iz oceana z našimi deviškimi gorami.« — Angleški klubi so že leta 1947 omejili število svojih članov (Climbers' Club, Wayfarers' Club, Fell and Rock Climbing Club; Rucksack Club pa je uvedel strožje pogoje za sprejem). Mnenje J. L. Longlanda v zvezi z nasprotnimi mnenji in nasprotnim ravnanjem, ki smo o njih na kratko poročali v 3. številki PV, je tudi za razmere pri nas upoštevanja vredno. Omejevanje ne more priti v poštev, ker bi to ne soglašalo z demokratizacijo kulture in fizikulture. Gore so za vse, ne samo za redke izbrance. Toda nepopravljiva škoda bi se naredila, če bi hudournik novega alpinizma in vletok množičnega planinstva razdejal vsa pozitivna izročila polstoletnega dela naših prednamcev v naših gorah. Odgovornost, ki jo zaradi tega nosi PZS, je v resnici težka.

Alpinizem je humanizem, tak je naslov članka Georgesa Sonniera (La

Montagne, april—junij 1948). »Od leta 1786, ko je človek prvič stopil na vrh Mont-Blanca do leta 1939 so evropski alpinisti osvajali Alpe. Šele l. 1939 je to osvajanje historično zaključeno, čeprav so bili vsi glavni vrhovi premagani že do prve svetovne vojne. Vsebina alpinizma se je s tem spremenila. Težave niso več ovire na poti k zmagi, marveč namen, cilj. odkrivanje lastne moči se postavlja zraven odkrivanja gore: premagovanje samega sebe k premagovanju gore. Izkušnje se množe, izboljšanje tehnike omogoča zmerom večje cilje, medtem ko se neprerchoma zmanjšuje velikost neznanega sveta: ista žeja, ki je studenec rodila, ga tudi posuši. Prvenstvene smeri nastopijo po prvenstvenih vzponih na vrh, nato slede prve ponovitve. Ko pa se izčrpajo te, se uvede v alpinizem naravno in spontano tekmovanje. To pa vsebuje lov za rekordom. Naprej hitrost: kar je prvi naredil v dveh dnevih, je ta v enem. Toda hitrost hitro doseže svoje meje. Treba je najti nove načine, klavzule, handicap. Morda je to pretirano, toda kdo ne vidi, kam drži razvoj čisto športno pojmovanega alpinizma, podrejenega iskanju novega za vsako ceno? V nesmisel. Toda k sreči so v alpinizmu še drugačne težnje. Hočeš ali nočeš se je iz različnih vzrokov udejstvovanje v gorah vulgariziralo v dobrem in slabem pomenu besede. Našim goram preti nevarnost, da izgube veličastni značaj samote in skrivnosti, ki smo ga tako ljubili, prednosti in lastnosti, s katerimi so nas osvojile. Danes stojimo tudi v gorah na prelomnici dveh dob. V zne-di si često različne težnje utirajo pot in si med seboj nasprotujejo. Doslej skoro še nismo razmišljali o dejanski vrednosti, o smislu alpinizma. Opažamo več načinov uveljavljanja v gorah, več vzrokov, zaradi katerih gore ljubimo. Prišel je čas, ko mora biti naša duhovnost v gorah prav tako poučena in opremljena kakor naše telo.«

V drugem delu članka, ki ga bomo še obravnavali, razlaga avtor vzgojno vrednost alpinizma. Članek obenem z mnogimi drugimi dokazuje, kako se vodilni alpinisti na zapadu

trudijo, da bi dali razvijajočemu se alpinizmu čim globlji smisel, čim plemenitejšo miselnost. Kljub dobremu namenu pa se močno odraža idejna dezorientacija zapadnega sveta. Imajo opravka s podobnimi problemi kakor mi, rešujejo pa jih v drugih družbenih pogojih, z drugimi sredstvi in oblikami. In z uspehi? Tega ne vemo.

Sestdesete skupščine C. A. I. (Club Alpino Italiano) v Rimu se je udeležil tudi De Gasperi in v svojem govoru povedal nekaj zanimivih misli o alpinizmu. »Mimo političnih bojov in strank, mimo vsakdanjih življenjskih skrbi se z alpinizmom razvija občutek osebnosti. Ta občutek potrebuje družbeno življenje Italije, ki je po porazu zdrknila pod normalno ravni- no uspevanja in ki mora imeti hrabrost plezalca: mora se dvigniti. V takem stanju so narodu potrebne kreposti alpinistov: solidarnost, delavnost, pogum, osebna podjetnost, pričo odgovornosti za lastno življenje in življenje spremljevalcev. Čut solidarnosti — veselje do tveganja in žrtvovanja za skupnost in v skupnosti, je element obnove, element poguma. Kot zastopnik vlade, ki dela v najresnejših težavah, sem dolžan ta čut podpirati in razvijati. Zdi se mi, da gora človeka uči, v čem je bistvena naloga. V gore vzameš s seboj le najbistvenejše. Ni takega razvedrila kot so gore. Tu občutimo samo najbistvenejše stvari. Želim, da bi vaše društvo združilo v svojih vrstah čim več takih mladih ljudi, ki bi tisto, kar iščejo v vzponih, našli tudi v družbenem življenju; tisti mir in možnost presojanja bistvenih stvari, potrebnih za življenje naroda...« Ko je govoril o finančni politiki, je posrečeno uporabil primero iz plezalske tehnike, češ da je finančni minister večkrat prisiljen zabijati antiinflacijske klime. Njegova izvajanja so na prvi pogled morda brez globljega pomena in namena. Če pa denemo k njim čisto poseben, zelo nacionalistično poudarjen značaj italijanskega alpinizma, bomo videli v njegovih besedah poskus, kako vpreči vse sile, tudi C. A. I. v obnovo italijanskega »imperija«, ki smo ga okusili tudi mi. To nam potrjuje tudi sprejem kongresistov C. A. I. pri

papežu, ki je prav tako, samo z drugačnim slovarjem govoril o moralnih kvalitetah alpinizma.

Maršal Montgomery je v »Times« priobčil odprto pismo »Smuški sport na dirkališču«. Ker se njegovo gledanje na zapadu precej obravnava, je prav, da ga izvemo tudi mi. Po njegovem mnenju je bil splošni standard smuškega sporta l. 1925 višji kot danes. Takrat je bil dober smučar samo tisti, ki je obvladal smuči v vseh vrstah snega, danes pa je dober tisti, ki je najhitrejši na dirkališču, s katerega so pomčli zadnje troho naravnega snega. Vzroki za ta razvoj so po maršalovem mnenju »komercialnega« značaja. Smuški učitelj, ki bi iskal pršič, bi tratil svoj čas. Zanj in za lastnike hotelov se izplačajo »vežbališča« in dirkališča. — Dva kluba (Ski Club of Great Britain in F. M. Kandahar Ski Club Mürren) se zavzemata za tekme v svežem, nedotaknjenem prirodnem snegu. Montgomery »of Alamein« z navdušenjem omenja Inferno tekmo v Mürrenu in izjavlja, da mu je taka tekma pri srcu predvsem kot vojaku, ki se odloča hitro in skoro nagonsko. Ta izjava bo zanimiva za tiste naše alpiniste, ki jim ni po godu narodno-obrambna vsebina alpinizma, poseb-

no še, če bodo pazno prebrali polemiko švicarskega stotnika F. Gansserja v isti številki iste revije. Ta — ob kratkem — brani vojaške patrolne tekme v gorah, opisuje pomen vojaških alpinističnih tečajev za razvoj »civilnega« alpinizma in poudarja najožje sodelovanje med vojaškim in civilnim alpinizmom v sosednjih državah (torej v Franciji, Nemčiji, Avstriji in Italiji). Tudi že pred pa tudi že po fašizmu je bilo izvedenih mnogo civilnih in vojaških tekem. Tudi nesreč ni manjkalo. Toda število teh ni v nobenem sorazmerju s številom nesreč, ki bi jih tvegali, če bi vojno v gorah vodili brez izvežbanih specialnih čet. Seveda mora biti tudi ocenjevanje pri teh tekmah naravi tekem primerno: ura tu ni na mestu. Gansser poziva k strpnosti »civilnih« alpinistov in k sodelovanju. To bo samo koristilo pocnotenju tehnike, izboljšanju materiala, izobrazbi v lavinskih tečajih, meteorološki službi, reševalni službi, gradnji bivakov itd. — Tudi temu zvonu velja prisluhniti, čeprav pri nas ne moremo govoriti o taki naši tradiciji vojaškega alpinizma, kakršno imajo te države. Kako naj zagovarja svojo naivnost tisti, ki te stvari iz načelnih razlogov v knjigo našega alpinizma ne bi hotel napisati?

Blazej Anton st.

ZAVETIŠČE POD ŠPIČKO

Štiri ure udobne hoje od Erjavčeve kočice na Vršiču prideš po sredini južne strani Mojstrovke in Travnika po lepi in ne naporni poti do izrazite Špičke, ki radi svoje markantnosti zasluži tako ime. Tik pod njo stoji na majhnem travnatem hribočku lesena kočica v velikosti 3×4 m. PZS je ponudila PD Jesenice, naj jo obnovi, na kar je društvo pristalo in prejelo za obnovo 100.000 din kredita.

Kočica je bila precej zračna in ponekod zasuta, saj se več let ni nihče brigal zanjo. Vrvi so popustile in veter jo je nekoliko nagnil. Zapisana je bila propadu. Po vodo je bilo treba hoditi 1 uro daleč.

Organizirali smo Trentarje in Jeseničane, ki so opravili 578 ur in poleg tega znosili 2753 kg cementa, pločevine, strešne lepenke, železja, lesa, cevi, vrata, okna, posteljne opreme, posode in orodja. Betonirali smo rezervoar za 600 litrov in napeljali deževnico. Popolnoma smo obnovili

vso notranjost in deloma zunanost. Opremili smo kočo z novimi pogradi, klopmi in mizami. Nov štedilnik bo prijetno grel. Betonirali smo na novo opornike v zemljo, da smo kočo lahko privezali z novimi vrvmi. Vrata in okna so okovana s pločevino. Žal je obilen sneg, ki je čez noč zapadel, prepodil mizarje, da niso mogli napraviti še skupnega ležišča pod streho, ki bo ravno tako kot soba spodaj, izolirano s strešno lepenko in preoblečeno z deskami, za kar je gradbeni material že na mestu.

Da je PD Jesenice, ki je bilo prezaposleno z elektrifikacijo Vršiča, lahko obnovilo še kočo, so člani žrtvovali zaradi oddaljenosti in pomanj-

Zavetišče pod Špičko

Foto Janko Blažej

kanja časa — cele noči. Zanimiv je bil pogled na karavano nosačev ob luninem svitu ali karbidnih svetilkah s težkim tovorom na rami nad šumečim izvirom Soče in čarobno, spokojno Trento.

Zavetišče ima krasno lego. Lep je razgled na Prisojnik, Razor, Za Planjo, Triglav, Bohinjske in Trentarske gore, mimo Bovškega Grintavca do Pelca. V vznožju pa vidiš vso čudovito Trento, levo pa kraljujejo Ozebnik, Jalovec, pobočje Šit in Travnika tja do Mojstrovke.

Koča bo lahko sprejela 8—10 oseb; skupno ležišče, ki ne bo zaklenjeno, ravno toliko. Tam se bodo lahko vršili alpinistični tečaji, saj je teren zelo ugoden. Šibkim turistom bo olajšan pristop na Jalovec. Prepričan sem, da se bo marsikdo odločil prebiti vsaj nekaj svojega oddiha tam. Zavetišče bo tudi dobro služilo obiskovalcem Bovca in Soške doline, ker ne bo treba hoditi 25 km po cesti iz Trente v Bovec. Od Špičke si v dobri uri na sedlu Za Gradom, od tam pa v pol uri v dolini Bavšice ali pa jo lahko mahneš v Loško Koritnico.

Izraziti stebri se blešče kot velikanski kristali...

Foto Jaka Čop

Jeseniški plavžar — borec za socializem

Foto Slavko Smol

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

Z a v a r u j e

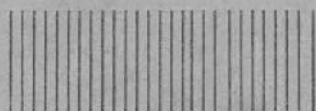
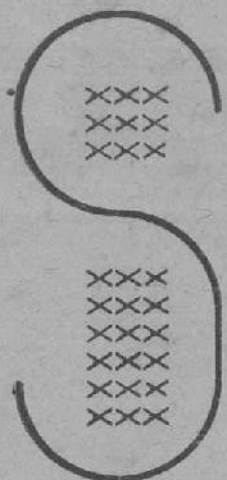
IMETJE

poslopja in premičnine proti škodi zaradi požara, eksplozije, potresa, viharja, povodnji, useda zemlje, vlomske tatvine, steklo proti razbitju, posevke in pridelke proti škodi zaradi toče, poplave in viharja, živino za primer pogina in prisilnega zakola, blago med prevozom in prometna sredstva, zakonito dolžnost jamstva

OSEBE

za primer doživetja in smrti
proti posledicam telesnih nezgod

Državni zavarovalni zavod štiti ljudsko imetje in s tem sodeluje pri socialistični preobrazbi našega gospodarstva. — Dviga življenjsko in kulturno raven delovnega človeka. — Pomaga pri izpolnjevanju nalog našega petletnega plana.

DRŽAVNO
PODJETJE

Slovenija
šport

LJUBLJANA
TYRŠEVA 18

Vam nudi fizikalne
potrebščine za vse
panoge športa

